

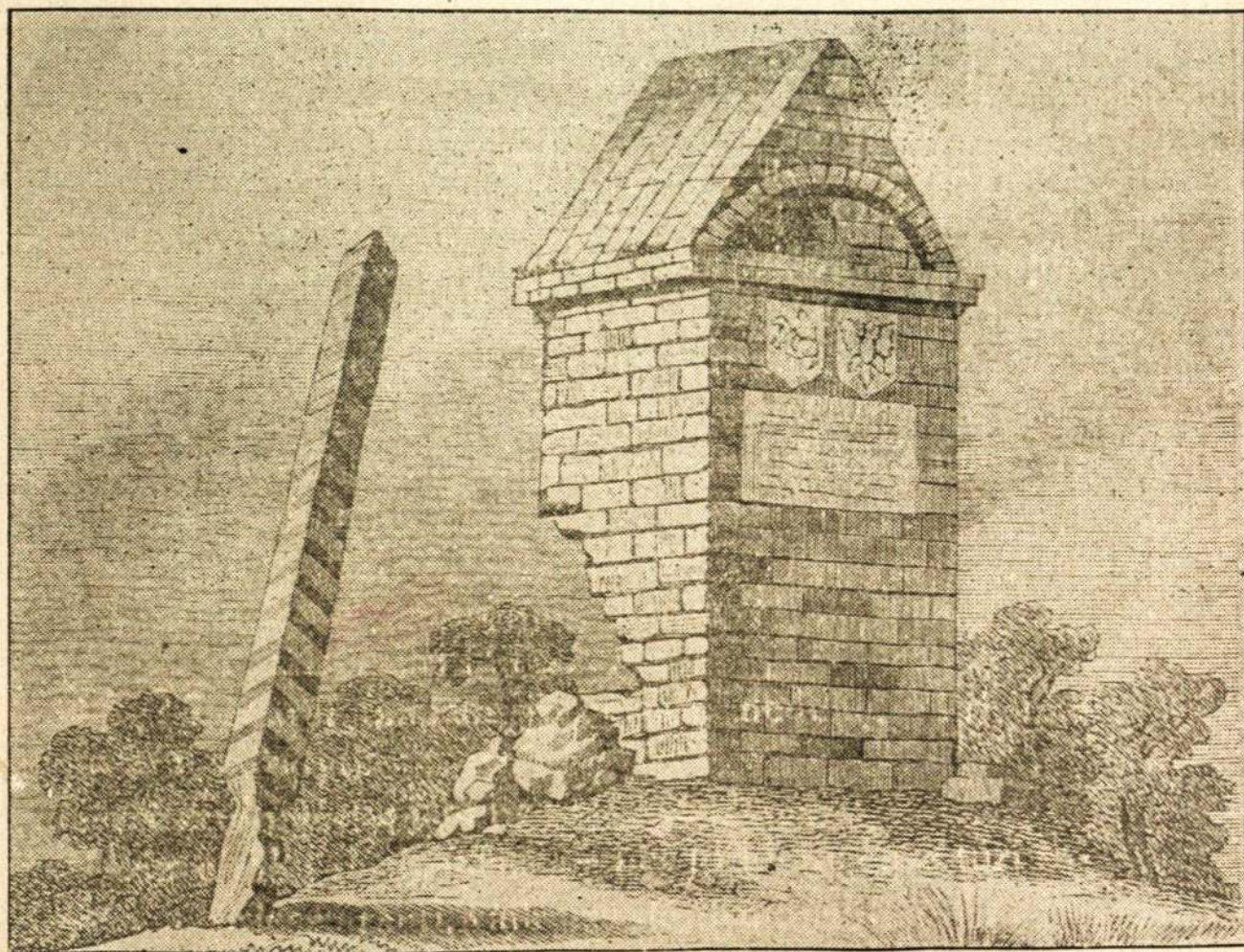
SKYRIUS MOKSLUI

Parubežinis paminklas

tarp Lietuvos ir Prusu.

Nedaug mes lietuviai turime istoriszkų liekanų, o per mus niepriežiurą ir nesupratimą ir tos kasdien nyksta, griuva ir gaiszta.

Ant pažiuros menkas, bet turintis didelę istoriszką prasmę paminklas da bene ir szendien stovi ant Prusų rubežiaus, ties Baguszių kaimu, netoli nog miestelio Grajavo. Pastatytas jis (kaip matot ant paveikslo) isz plytų. Prieszais regėti Lietuvos ir Lenkijos garbai — žirgas ir vaikas ir baltasis arelis. Apaczioj jų pritvirtinta me-

PARUBEŽINIS PAMINKLAS TARP LIETUVOS IR PRUSU.

talinē lentu su tokiu lotyniszkoj kal-
boj paraszu: Quando Sigismundus
Patriis augustus in oris primus. et
Albertus Marchio jura dabant. Ille
Jagellonis veteres quae binominis
urbes quicque Borussorum pace re-
gebat opes. Haec erecta fuit moles,
quae limitae finis signat et amborum
seperat arua Ducum Anno MDXLV
Mense Augusto.

Reiszketis to paminklo ir to para-
szo yra tokia.

Godus kryžiokai, Lietuvos nevido-
nai, ir po susivienijimo lietuvių su
lenkais da savo piktų mierių neprast-
stojo. Prariję prusus, jie tykojo ir
lietuvius pavergti ir nedavė ramy-
bės, nuolat užpuldinėjo Lietuvos pa-
rubežius.

Zigmuntas I Didis Lietuvos kunj-
gaiksztis ir susykių karalius Lenkų,
padarė tada su Albertu, Didžiu
Meistru Kryžiokų, derybas, per ku-
rių sutarmę atidavė Albertui dalį
Lietuvos žemų, isz kurių szendien ir

susideda veik visa teip vadinama
Prusų Lietuva.

Atsitiko tai metuose 1525. Rube-
žiai terp Lietuvos ir Kryžiokų Zoko-
no tada likos pravesti, o metuose
1545 tapo pastatytas anas paminklas.

Pasitaikė, kad tuom tarpu Marty-
nas Liuteris skelbė savo tikėjimą,
Albertas su visais kitais Kryžiokų
Zokono minykais atstojo tad nog ka-
talikystės, numetė zokoniszkus a'bi-
tus ir paliko svietiszkais valdonais.
Pats Albertas apsivedė su Zigmunto
sesere. O kadangi tuose laikuose
buvo tokia nuomonė, kad padonys
neatbutinai turi iszpažyti tikėjimą sa-
vo punų, (kaip lotyniszikai sakydavo
— Cujus regio, ejus et religio), todėl
ir tie lietuviai, kuriuos Zigmuntas
kryžiokams pavedė, priversti buvo
liuteroniszką tikėjimą priinti.

Matot, kokiū tai budu Prusų lietu-
viai likos nog abelno Lietuvos kelmo
atskirti.

Valdonų asabiszkumai mus persky-
rė, o žmonių supratimas tegul vėl
suvienija.

Szidlava.

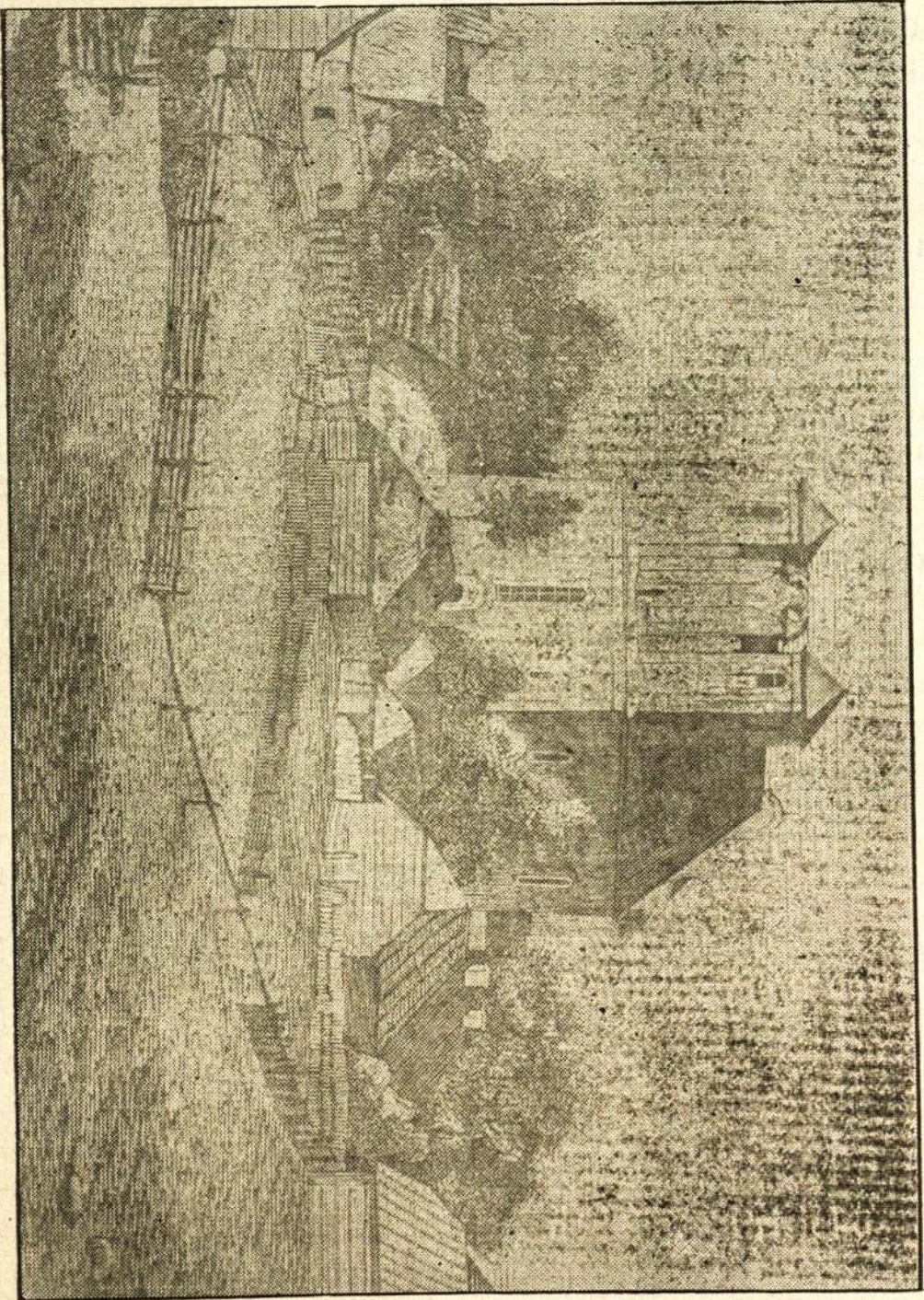
Vienū isz seniausiujų miestelių Že-
maitijoje yra terp kitų ir Szidlava.

Kaip vietiniai dokumentai rodo,
raszo J. Bartoszevyczia, senovėj
Szidlava vadinosi „Buda“ ir toj vie-
toj, kur dabartės stovi Szidlavos gar-
si bažnyczia, stabmeldiszkuose lai-
kuose kurėjusi szventnyczia lietu-
viszkosios dievaitės iszminties „Bud-
tės“.

Kaip žinia, Žemaitijoje žmonės il-
giaus laikėsi pagoniszkojo tikėjimo,
nei tikrojoj Lietuvoj. Viena isz pir-
miausiujų katalikiszkių bažnyczių
pastatytų Žemaicziuose buvo bažny-

czia Szidlavos. Instatė ją ant gar-
bės Užgimimo Panelės Szv. nekokis
Giedigaldis, didis ponas isz Geiszių
metuse 1457. Paskiaus Szidlava pe-
rėjo į rankas nekokio M. Kiežgailos,
o da paskiaus pateko familijai Za-
viszų.

Vienas isz tų Zaviszų vardu Mel-
chioras buvo kasztelioniu miesto Vy-
tebsko. Kada laikuose reformacijos
pradėjo platytis terp Žemaicziū tikė-
jimas Liuterio, o ypacz Kalvino,
Melchioras Zavisza ir priēmė kalvi-
niszką tikėjimą, ir pastatė Szidlavoj
kalviniszką bažnyczią.

SZIDLVA.

Kada tas naujas Kalvino tikėjimas teip prasiplatino po Žemaičių žemę, (metuose apie 1540), kad, kaip Bažnyčios Istorija rodo, Žemaitijoje jau tik 7 katalikiszkai kunigai buvo likę, o visi kiti į kalvinizmą perėjo, katalikų Žemaičiuose mažai buvo, tada ir Szidlavos bažnyčia likos uždaryta, o jos turtus ir branginybes pasisavino Szidlavos kalvinai.

Metuose vienog 1612 pasklido tarp žmonių gandas, kad už miesto Szidlavos, pakelėj, ant akmenio pasirodžiusi Panelė Szvencz. Žmonės isz tos priežasties sujudo, vėl pradėjo grįžti prie katalikystės, o Zemaičių vyskupas atėmė nog kalvinų turtus katalikiszkos bažnyčios ir atidarė bažnyčią.

Kalvinai pradėjo silpnėti. Metuose 1728 jų pastorius jau nebegalėjo Szidlavoj užsilaikyti ir persikėlė į Kelmius, o nog metų 1754 keli pasilikę kalvinai priguli prie Keidanių kalviniszko susirinkimo.

Tuom tarpu Szidlavos katalikiszkas Panelės Szv. paveikslas teip pagarsėjo, kad žmonės isz visur Pradėjo į ten keliauti melstis. Aukos plaukė didelės. Isz tų aukų ir buvo pradėta statyti dabartynė garsi Szidlavos bažnyčia. Pradėjo ją steigti kun. Dom. Lopatinskis, tuomlaikinis klebonas, paskiaus vyskupas Žemaičių, metuose 1760, užbaigė jo įpėdinis kun. Tadas Bukota m. 1786, tuosė pat metuose parėjo į bažnyčią del stebuklingo paveikslo Pan. Szvencz. Ryme paszventinta karuna. Mets į metą d. 8 Rugsėjo atsibuna ezion atlaidai, kurie traukias per isztisą sanvaite. — Su atlaidais kartu buna ir kermosziai, ant kurių prekėjai net isz Rygos, Mintaujos ir Dinaburgo suvažiuoja.

Pats Szidlavos miestelis szendien yra nedidukas, viso gal į 90 namų tik skaito, bet yr garsus minėtais atlaidais. Abelnai, Szidlava del Žemaičių yra tuomi, kuom Asztrus Vartai Vilniuje del lietuvių.

Nauji isztyrimai api ligas.

Szį metą, pabaigoj Rugsėjucio mėnesio, susirinko Maskvoj garsus viso svieto gidytojai ant moksliszko kongreso. Susirinkę ezia pasikalbėjo apie savo isztyrimus visokių ligų, jie nepavydėjo apgarsinti savo isztyrimų, neslepė jų nuo visuomenės, kaip tai daro tuli amerikoniszki gidytojai, kurie laiko mokslą už paprastą biznį. Europos mokslincziai, ant žmonijos laimės, elgiasi da kitaip, jie stengiasi savo isztyrimus apversti kuoplacziausiai ant visuomenės labo.

Sziądien, galima sakyti, kad isz visų ligų žmonių daugiausiai kankina džiova (sukatos). Isz palengvo, bet

daugiausiai žmonių į kapus nuvaro negu smarkiausias maras. Porą metų atgal Berlyno daktaras Koch apgarsino, buk jis iszrado vaistą nog dziovos, bet bandymai su tuom vaistu visokiuose mūsų žemės krasztuose parodė, kad jis ligonio negydo, tik da labjaus smarkumą ligos pakelia. Todėl vartoti tą vaistą net Europos vieszpatysčių rėdai uždraudė. Koch vienag nenusiminė, bet tyrinėjo toliaus. Pereitą metą jis vėl apgarsino, buk ant tiek pagerino savo vaistus, kad jeigu jau negal iszgydyti ligonio, tai nors palengvina kentėjimus. Neuzilgio potam italas Ma-

ragliano apgarsino ir apie savo iszrastą nog džiovos skiepijimo vaistą. Ant kongreso susirinkę gydytojai: Mincheno profesoriaus Zimssen, Berlyno profesoriai — Senator, Leyden, Gerhardt darę savo klinikose (ligonbuczinose) bandymus su Kocho ir Maragliano vaistais iszsitarė, kad negalima laukti nog tų vaistų nė jokios naudos. Zimssen sako, kad jis, vartodamas tuos naujus vaistus ne tik neužtėmijo pasigerinimo, bet, prieszingai, užtėmijo pasidrutinimą ligos, todėl paliovė juos vartojęs. Visi susirinkę ant kongreso gydytojai sutiko, kad geriausiu nog džiovos vaistu yra ne kokie nors aptiekų vaistai, kurie tankiausiai būnų isztikro vodingi, bet tyras oras, taigi girių, kalnų arba jurių oras.

Vindabonos profesorius Kraft Ebing iszreiskė savo nuomonę apie priežastis žmonių kankinančių nerviszkų ligų. Jis randa priežastį dauginimosi nerviszkų ligų kapitalistiskame surėdyme mūsų žemės civilizotų vieszpatysezių. Kova už buvį, gaudymas turtų suarzina visą žmonių nerviszką sistemą. Teip kapitalistai, kaip ir iszalkę beturcziai kenczia nog to netikusio svieto surėdymo: kapitalistų sveikatą graužia baimė, kad nenužudytu doru ir nedoru budu surinkti turtų, beturczius gi naikina ir graužia nesveikos gyvenimo sanlygos dideliose miestuose. Juo augscziaus kyla civilizacija, juo daugiau žmogus turi reikalų, juo daugiau reikia turtų ant užganėdinimo gyvenimo. Kapitalistiszkas surėdymas ne tik graužia pavienių žmonių bet ir visuomenės sveikatą, žemina ją doriszkai ir dvasiszkai. Negalima ne iszskaityti visų piktų vaisių kapitalistiszko surėdymo žmonijos. Surėdymas tas

graužia ir į prapultį stumia visą žmonių. Jis pagindė daugybę ligų, kurių da 100 metų niekas nepažinojo.

Maskoliszkas gydytojas Miecznikov apgarsino savo tyrinėjimus apie indiszšką marą ir apie vaistą nog jo. Vaistu nog jo ēsą nuodai, kokius duoda patys marą gimdanti bakterijai. Jeigu tų nuodų įczirkszti, paveiklan, arkliui, tai jo kraujas duoda geriausią nog maro apsisaugojimo vaistą. Kadangi nuodus tuos sunku suriakti, tai paprastai reikia įskiepyti arkliams arba malams gyvas maro bakterijas; kraujas to gyvulio paskiaus duoda jau apsaugojimo nog ligos vaistą, kurį reikia po oda žmogui įskiepyti. Kad vaistas tasai pasekmingai su liga kariauja, rodo tą tas, kad užtenka įczirkszti silpną truputį jo sergančiams, o tuojaus liga pasimažina. Ant apsaugojimo vienog nog ligos sveikiems reikia skiepyti tą apsaugojimo vaistą po kelis kartus.

Isz kitų svarbesnių isztyrimų, aiszkintų ant minėto gydytojų kongreso, reikia paminėti dr o Calat'o budą isztaisymo kuproczių. Prie visų atkakusių ant kongreso dr-as Calat isztaisė kupras 4 vaikų, patalpintų klinikoj Maskvos universiteto. Vienas isz tų vaikų turėjo kuprą nog 4 metų. Ant isztaisymo kupros reikia daktarui dviejų pagelbininkų: vienas isz palengvo traukia ligoņį už kojų, kitas gi už rankų, o patsai Calat spaudžia kuprą. Isztaisius kuprą uždeda gipsinį apriszimą, kurį nuima ne ankscziaus kaip į 3 mėnesius. Jeigu po mėnesiui apriszimo pasirodo da nelygumai kupros, reikia atlikti operaciją vėl isznaujo. Lig sziol dr-as Calat tokiu budu isztaisęs jau su virszum 1200 kuproczių.

Nauji isradimai.

Inžinierius Clavicz isz Leipceigo iszrado budą, kaip padirbti siulus isz medžio, isz kurių paskui paprastu budu audžia labai pigius ir drutus audimus. Parengė jis jau Leipceigo dirbtuvę, kuri dirba isz medžio audimus. Ant atsibunanczios dabar Leipceigo parodos yra jau tos dirbtuvės iszdirbimai; jų beveik negalima atskirti nog lininių. Ant ko paremtas tasai iszradimas, da nežinia, kadangi iszradėjas, kolaik neiszsidirbo patento, apie budą padarymo isz medžio audimų negarsina.

Vienas inžinierius mieste Diisel dorfe iszrado naują paraką; parakas tas suvis nepaneszus į lig sziol vartojamą. Parakas tas paneszus į rasztą sugeriancziają popierą. Iszradėjas

praminė jį spiralitu. Prie bandavonių pasirodė, kad pajiega jo didesnė negu sziaudien vartojamo parako. Jis neplėszia vamzdžio, nē musza atgal prie szuivio; balsą gi iszduoda labai mažą. Vokiszkos kareiviszkos valdžios nori tą iszradimą pirkti, kadangi jis pasirodo labai naudingas kariuonai.

Dras Calmette iszrado naują vaistą nog gyvaczių įkandimo. Inczirszkus žmogui kiek to vaisto, kunas jo gal prieszintiesi gyvaczių nuodams: jų įkandimas žmogui apsaugotam su Calmetto vaistu nieko nekenkia. Bandavones darė lygiai su visokiais žvėrimis ir žmonėms ir viskas pasisekė konogeriausiai, tik daugumas vaisto turi buti atsakantis žvėries ar žmogaus smarkumui.

Naujausi iszradimai.

Dieselio maszinos.

Vienu isz svarbiausių szių laikų iszradimų yra ant naujo pamato paremtos maszinos inžinieriaus Dieselio isz Augsburgo, Bavarijoj. Visos sziaudieninės maszinos yra garo varomos, ant kurio padarymo isz vandens reikia daug kuro, maszinos yra didelės ir brangios, reikalinga tam tikrų triobų. Dieselio maszinos yra mažos, užtenka joms vietos paprasto darbiniko kambaryj, o kas link pajiegos, tai nėra skirtumo tarp didelės ir mažos. Dieselio masziną varo teiposgi szilumos pajiega, kaip ir paprastų garinių, tik sziluma czia apversta ne ant padirbimo garo, ant ko reikia daug kuro, bet ji padirba pajiega, galinczią atlikti darbą. Maszina, su kuria darėsi Augs-

burge bandymai, turėjo 20 arklių pajiegą, didumo paprastos siuvamos maszinos. Ant kuro vartoja paprastą kerosiną, kurio iszeina už pusę cento ant darbo valandos. Maszina ta susideda isz dviejų cilinderių; į vieną cilinderį varo orą, kurį czia kaitina atsakancziai pritaisyta kerosino liepsna. Ant paleidimo maszinos į darbą reikia tikt atsukti kraną suszildyto oro cilinderio, įkaitęs oras pereina į kitą teip vadinamą darbo cilinderį, kurisai varo su juom sujungtas visokias maszinas. Atliktos bandavonės pasisekė kuo geriausiai. Mokslincziai ir visokie iszradėjai nuoseniai stengiasi apdovanoti žmoniją pigiomis, mažai reikalaujancziomsis mūsų darbo maszinomis, kadangi tik

tokios gal iš dalies išliuosuoti darbinįką iš kapitalistų verguvės. Dieselio maszina iš dalies gal darbinįkui suteikti galėjimą dirbti savistoviai, be kapitalistų malonės.

Gyvenantis mieste Charkove, Mažrusijoje, d-ras Danilevskis iszrado naują lakiojimą prietaisą, su kuria daug kartų gana pasekmingai pasikėlė į orą. Prietaisa ta neturi baliono, bet ant pakylimo augstyn yra isz szalių sparnai, kuriuos norintis pasikelti krutina su kojomis, norint nusileisti, užtenka tik sparnus suglausti. Prietaisa ta rods reikalauja dar pataisymų, bet ir dabar jau jos naudingumą pripažino visi buyę prie atliktų bandymų. Maskoliszka karės ministerija jau pakvietė į Peterburgą d-rą Danilevskį, nuo kurio mat nori nupirkti tą naują lakiojimą masziną.

Pagarsėjęs jau keliais savo iszradimais Berliner iszrado prietaisą, su

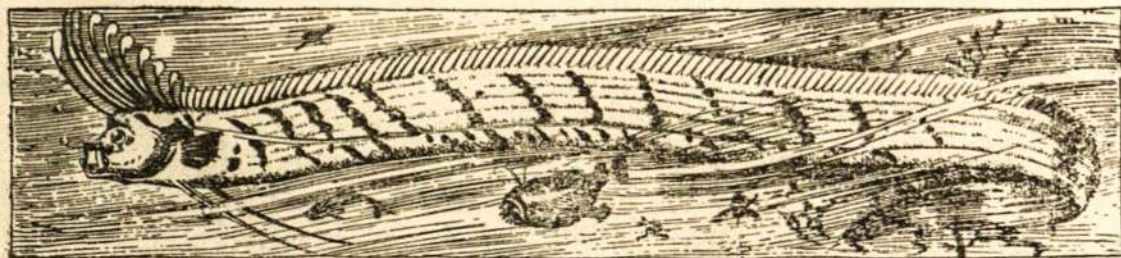
kurios pagelba nebyliai gal kalbėti; jis garsina teiposgi, buk neužilgio padirbsęs prietaisą, su kurios pagelba kurti galės girdėti, kadangi pamatą ant to jau suradęs.

Voki-zki gydytojai: d-ras Einhard ir d-ras Heinz, gyvenanti mieste Monachijoje, Bavarijoje, iszrado, naują vaistą, kurį jie Orthoformu praminė. Yra tai baltos kristaliskos dulkės, padarytos isz methylinio etero ir isz anidoxybenzodines rugszties, tirps-tanczios vandenyje. Orthoformas umai panaikinas visokį skandėjimą ar tai žmogaus viduriuose, ar prie pavirszutiniszkų kuno sužeidimų. Prie sužeidimų tiesiog su juom apiberia skaudamą vietą, ir nors būtų didžiausias skandėjimas — jis tuojaus pasiliauja. Prie vidurių skandėjimų dulkes sutarpina ir to skystimo įezirszkia ligoniui su ezirszkynaite po odą ties skaudama vieta ir teiposgi skandėjimas greitai pasiliauja.

Juriu žaltys.

Nekartą jurinikai, sugrižę isz tolymų kelionių, pasakoja, kad keliaudami jie patiko neiszpasakytai didelį jurių žaltį. Bet kad da niekur jo pagauti nepasisekė, mokslincziai ne tik ką jurinikų pasakojimams netiki, bet tiesiog sako, kad jurių žalczio suvisu nėra.

Kaip dabar pranesza isz Melbourno, Australijoje, laike didelės vėtros jurių vilnys iszmetė ant kranto žingeidžią žuvį, kurią paskui sargas jurių žiburio, Charles Smith, surado, sukalė isz lentų ilgą skrynįą, pripylė ją jurių vandeniui ir į ją su dideliu vargu įdėjęs jurių iszmestą žuvį, nuvežė ją

Ein on der Höhe Meeres in der angrenzenden See.

JURIŲ ŽALTYS.

ant geležinkelio stacijos ir išsiuntė (kaip matote ant paveikslėlio) turi ant vardo profesoriaus Zologijos eilę asztrių akstinių; ant galvos aksti-Melbourno universiteto, p. T. Me. nai tie ilgesni daro kaip ir karuną. Coy. Tasai žuvį pripažino už labai Prof. Me. Coy sprendžia, kad sziretai pasitaikanczią, mokslinczių pra- tą žuvį, jeigu ji išzplaukia ant pavir- mintą GYMNETRUS, kurios iki sziol da- sziaus, jurinikai laiko už jurių žaltį, niekam nepasisekė pagauti. Minėta ypacz, kad ji nemaža, bet turi vidu- žuvis liko-i patalpinta Melbourno- tiniszka 20 pėdų ilgio. Dabar pa- akvariume (rezervoarai, kuriuose gauta turi 16 pėdų ilgio, ir 6 colius laiko visokius vandenys-e gyvenan- pločio, pagal nusprendimą profeso- czius sutvėrimus). riaus Me. Coy, yra dar jauna, ne su visu suaugusi. Tokiu budu Melbour-

Gymnetrus gyvena didelėse jurių visu suaugusi. Tokiu budu Melbour- gilumose, ant pats dugno, retai iš- no akvariumas yra vienatinis, kuris plaukia ant virszaus, todel retai kam turi tą žuvį. pasiseka ją matyti. Ant nugaros

LIETUVIAI AMERIKOJ.

Parasze Jr. Jonus.

Priežastys Emigracijos.

Po žodziu emigracijos mes nesuprantame anos *emigracijos barbariszkos*, kada žmonės, vedantieji pusiaulaukinį, nekulturišką arba menkai kulturišką gyvenimą, senovėje, užsiimdami ganeva, kilnojosi iš vietos į vietą. Neturime ant mislių nė anos *kulturiszka-barbariszkos emigracijos*, kada sąnariai stipresnėsės giminės, pavergę silpnesniuosius, keliavo arba keliauja į užimtą szalį kaipo vieszpacziai ir, vardan kultūros arba tiesiog vardan savo stiprybės, tampa ten urėdinikais, didesnių zemės plotų valdytojais ir kitokiais panėsziais ponais. Suprantame tik *kulturiszka emigracija*, kada pavienės žmogystos arba szeimynos maino vietą savo gyvenimo, persikraustydamos iš prigimtos szalies į svetimą žemę, su noru ten apsilikti, dirbti, pirkliauti.... Tokie iszeiviai emigruoja į svetimą szalį be jokios fizizkos prievartos, savnoriai, inteligentiszka. Privilegijų jokių su savim nesiveža. Ateitinę savo laimę remia vien ant kuno pajiegu, ant inteligencijos ir turto, jei kokį prilaiko. Žino jie, ką namiej palieka ir į kur keliauja. Isztobulino kulturiszka emigraciją iszradimas garinių laivų, iszszakojimas geležinkelių linijų ir abelnai pagerinimas komunikacijos. Viduryj ir pabaigoj szio XIX szimtmečio kulturiszkoji emigracija pradėjo milžiniszka plėtotis.

Paprastai emigracija eina iš szalių tirszcziaus apgyventų į skyszcziaus apgyventas, iš menkiaus turtingų į szalis turtingesnes naturalizkais turtais, — ganeva, dirvomis, giriomis, nauge. Apart to yra da ir daug kitokių emigracijos priežascių, kaip ve: karės, politiszkos revoliucijos, tautiszki ir tikėjimiszki persekiojimai ir prispaudimai, blogi, nederlingi metai ir t. p.

Kada emigracijos instinktas prasidėjęs labjaus kulturisziose, tirszcziaus apgyventose, pamarinėse szalyse Vakarinės Europos, daėjo iki Lietuvai, tarpe metų 1860—1870, susitiko ten su trimis labai emigracijai prielankiomis aplinkybėmis: lenkmecziu ir tuoju po jam atliuosavymu valsczionių nog baudžiavos ir dviem badmecziais m. 1867 ir 1868 (szlapmetis ir sausmetis). Lenkmetis lietuviszkajai iszeivystei parodė kelią, atliuosavimas nog baudžiavos tą kelią palengvino, o badmecziai Lietuvoj prie emigracijos lietuvius pakurstė*).

Didžiausios vienog priezasties emigracijos, ypatingai jos metas į metą kylimo, reikia jieszkoti, kaip ir visur kitur, ekonomiszkame ir politiszkame Lietuvos padėjime.

Iki 1863 metų Lietuvoj buvo baudžiava. Ponai buvo valdytojais žemės, o lietuviai ukinikai buvo jų tarnais darbinikais. Ukinikų turtas, szlovė, gyvastis buvo ponų rankose. Jei ukinikas ponui nepasidabojo, jo neklausė — atiduodavo jį į karių minę. Atsitraukti nog ukės, pereiti į kitą luomą (stoną) buvo užginta — ukinikas ir jo vaikai galėjo buti tiktai ukinikais. Kad nedaleisti valsczionių prie prekystės, ponai parkvietė į Lietuvą žydus. Žydai turėjo savo privilegijas ir buvo liوسي, o ukinikai buvo vergais ir ponų ir . . . žydų.

Baudžiavai pranykus, teisybė, mus valsczionys, sulyginant, gavo gana didelius žemės gabalus, vienog-gi ponų rankose pasiliko da daugiaus nei pusė, nes į 52% laukų: derlingiausiu dirvų, puikiausiu pievų, ir veik visos girios. Kauno gubernijojej bajoriszku laukų atskirta į 1.750.641 desetina, Vilniaus in 1.605.637 de-

*) Tas mums aiskina, delko Lietuva beveik ant 12—15 metų pralenkė emigravyme Austrijos Galicija ir Slavonija, nors anodvi szalys buvo veik dvygubai tirszcziaus apgyventos nei Lietuva, nes metuose 1875 lenkiszka ir rusiszka Galicija skaitė 141, o Slavonija 130 gyventojų ant vienos keturkampės angliszkos mylios, kad Lietuva tuom tarpu skaitė ant mylios nedaugiaus kaip 87 gyventojus (Encykl. Brit); o prie tam Lietuvos ukinikai ekonomiszkai stovėjo geriaus nei ukinikai Galicijos ir Slavonijos.

setinas, Gardino in 1.047.111 desetinių1). Suvalkų Lietuvoj teipgi bent pusė žemės plotų perėjo ant szlėktiszky.

Bet jau greit po nupuolimo baudžiavos likos apskaityta, jog, duokim sau, Kauno gubernijoj isz apskrito skaitliaus 318.800 valsczionių duszių, 10.800 duszių, t. y. 34%, pripuolė ant liuosinikų2). Skaitlius bežeminių valsczionių paskiaus da labjaus turėjo pasididinti Suvalkų gubernijoj, kaip rodo nors netobula maskoliszka statistika, metuose 1890 isz 312.106 duszių ukinikų, ant bežeminių, t. y. liuosinikų, pripuolė 185.153 — net 60%3). Abelnai imant, daugiaus nei pusė Lietuvos gyventojų valsczioniszko paėjimo szendien yra liuosinikais, neturincziais žemės4) arba turincziais vien daržus, kurie jų su szeimynomis iszmaityti negali.

Sulyginus su kitoms szalimis Vakarinės ir Vidurinės Europos da ir tas nebutu per bloga. Parcelecija valsczioniszkos žemės pas mus da nepasiekė tokio susmulkinimo, kaip kad, daleiskim, Galicijoj, kur szeszi margai lauko skaitos už vidutinę ukę. Pas mus kas antras gyventojas yra žemės locniniku, tuom tarpu kad Anglijoj žemės valdytojų randame ant 20 tik vieną, o Irlandijoj tik vieną ant 79 5).

Ir kas link abelno skaitliaus gyventojų, mus kraszte da anas suvis nėra augsztas.

Pagal 1897 m. apskaitymą Vokietijoj pripuola ant keturkampės angliszkos mylios gyventojų 143, Anglijoj 311, o Hollandijoj keturkampė mylia duoda užlaikymą net 359 gyventojams 6), tuom tarpu kad Didžiojoj Lietuvoj, pagal paskiausias statistikas raszytas po 1878 metų7), pripuola tik 86 ypotos ant tokio pat žemės ploto8). Prusų Lietuvoj skaitlius gyventojų jau daug didesnis, netoli dvigubas. Pakalnė ir abelnai visa Nemuno intaka da

1) Przegląd Wszechpolski, rok III, st. 198.

2) Kniaz Vasileczikov — zemledielije i zemlevladienije. Varpas 1897 m.

3) Pamiatnaja Knižka Suvalkskoj gub. 1892 g.

4) Ten jau.

5) Encyklop. Brit. (VIII — 223).

6) North Amer. Review 1897 y. S. G. Crosswel.

7) Statistikos darytos 1897 m. da neturime.

8) Eneykl. Brit. XXI, p. 69.

1875 m. turėjo nog 250 iki 300 gyventojų ant keturkampės mylios 1), o ten iszeivystė visai neskaitlinga, veik jokia.

Kokia gi tada yra priežastis, kad kitose szalyse ant keturkampės mylios iszsimaitina nog 200 iki 400 gyventojų, o mus tėvynė nemaitydama anų nē 100, daugumą iszleidžia į svetimas szalis?

Gaspadorystė pas mus labai žemai stovi. Nēr Lietuvoj ukiszku susiriszimų, draugyszkių, nēr ukiniszku bankų, nēr savytarpinės paszelpos. Rėdas nesirupina apie ukiniko gerovę, tik jį slogina. Nēr pas mus pamokinanczių ukinikystės mokslainių, nēr laikraszczzių, nēr kniguczzių. Gret su pamokinimu eina paczių ukinikų darbsztumas. Brandeburgijos burai pieskynus pavertė į puikias dirvas. Finlandijoje ir Szvedijoje kiemionys akmens uolą žemėmis užvežę apsėjo. Niderlandijoje tvėrė damus ir užpylė jurės vandenį, o musiszkiei kartais pusėtinus dirvos prítinkancziai nepdirba, — nemoka, o pamokinti juos nėra kam, o kad ir butu kam, tai yra užginta. Pagerinimo žemės pas mus nematyti. Budas ukinikystės da veik visur trilaukinis, senoviszkas. Padarai primityviszki, užtręszimas silpnas — silpna, ir nauda. Prieg tam javai vis pinga, o mokeszcziai, darbinikų algos, dalys ir szeip visokie reikalai didinasi. Suprantamas tada dalykas, kad prie szendieninio mus tėvynėj surėdymo, prie žydiszkos lichvos, nesinaudojant isz ukinikystės progreso, daugumas silpnesnių iszlaidesnių, menkiaus darbsczzių ukinikų turi bankrutinti. Prigimtas lietuviams unaras ir stoka kitoniszko užsiēmimo, tokius varyte iszvaro isz tėvynės.

Naikina vėl mus ir verczia emigruoti parcelelvymas ukių ir dalys. Einantiejie į žentus arba isztekanczios į marczias pas mus, paprastai, dalia savo tur kaip ir nupirkti pusę ukės, į kurią eina. Didelės dalys naikina geriausias ukes. Su menkoms vėl dalimis ukinikų vaikai netur kur apsiversti. Parcelecija laukų del ukinikų yra da blėdingesnė. Pasidalinus tėvo ukę, daleiskime, keturiems, penkiems vaikams, jau neviens isz jų nēr ukiniku, tik marginiku: o ant 6—10 margų lauko retai kuri lietuviszka szejmyna priderancziai iszminta. Nedyvai tad, kad mus ukinikai tėvai, norėdami iszvengti padalinimo ukės, ar bijodamies ją prapuldinti

1) Encykl. Brit. X, p. 458

per apsunkinimą, daliomis, patys kalbina vieną ar kitą iš savo priaugančių sunų, kad bėgtu nog kariumenės į Ameriką.

Beje, sunkus ir priklaus maskolių kariumenėj tarnavimas ne vieną įbaugina ir verčia emigruoti; vietoj naikinti savo jaunas dienas praszvinkusiose maskolizkose kazermėse, daugumas iš lietuvių velija iszeiti svetur. Visi pirmutiniai iszeiviai, su labai menkais iszēmimais, buvo vaikinai nog 18 iki 21 metų, didesnėj dalij ir dabartės emigruoja jaunumėnė.

Vakaruoje siaurinantės žemdarbyste, labjaus plėtojasi pramonė. Vokietijoj, szalij ukiszkoj, duokim sau, da 1871 metuose ant 41½ milijono gyventojų, iš žemdarbystės maitinosi neką daugiau kaip 12 milijonų¹⁾, likusieji gi 29 milijonai gyveno iš urėdininkystės, iszdarbystės ir prekjavymo. Sziądien Germanijoj iš 49.428.470 gyventojų, žemdarbyste aktualizkai užsiima tik 8.120.518 ypatų; maitinasi iš žemdarbystės 18 milijonų²⁾. Pas mus gi lietuviai gali daryti gyvenimą vien tik iš žemdarbystės ir tai ant smulkesnių žemės sklypų, stambesniųjų plotų valdytojais paliekant ponus lenkus arba sulenkėjusius bajorus, monopolį urėdininkystės, augsztesnės ir žemesnės, savinantės maskoliams, o monopolį prekystės nog kelių szimtų metų belaikant žydams. Iszėmus neseniai paliuosuotas nog turkiszkoj jungo Bulgariją ir Grekiją, nė vienoj szalij Europos skaitlius gyventojų teip nesididina, kaip kad Lietuvoj, bet dauginasi kas? labjusiai varomas iš vidurinės Maskolijos gaivalas žydų ir plaukiantis Lietuvon privilegyruotas gaivalas maskolių. Skaitlius žydų Lietuvoj per paskutinius 50 metų pasidaugino beveik 5 kartus, maskolių per 50 metų pasididino tris kartus, o lietuvių per tą pat laiką priaugo ne ką virsz pusanthro karto. Aizkus tada dalykas, kad maskoliai neprileido lietuvių prie urėdų, o žydai neprileido prie prekystės, ir visi beveik lietuvių stegimaisi griebtis prie pirkliavimo buvo nustelbti per žydiszką konkurenciją, tuom labjaus, kad ir toj pati prekystė, kokia pas mus randasi, nebėsant dirbtuvių, nelabai plėtojasi. 1895 metuose, padėkim, Kauno gubernės miestuose buvo tik 657 prekėjai, iš kurių 600 pripuolė

1) Encykl. Brit. v. X, p, 458.

2) Philada Press Almanac 1897.

ant žydų, o tik 57 ant krikszczionių, daugiausiai vokiečių ir kacapų 1).

Su iszdarbyste ir tas pats. Visos dirbtuvės Lietuvoj randasi rankose svetimtauczių, o ir tų daug nēr. Pagal žinias surinktas rusiszkųjų valdžių, 1895 metuose Lietuvoj (Kauno, Vilniaus, ir Gardino gubernėse) isz iszdarbystės mito 33.346 darbinįkai, isz kurių ant lietuvių kasžin treczia dalis ar pripuolė? Suvalkų gi Lietuvoj metuose 1897 buvo viena tik geležinių iszdarbių dirbtuvė Szelmuose ir dvi alkoholiaus dirbtuvės Bartinikuose ir Zypliuose, prie kurių viso dirbo tik į 80 darbinįkų2). Ar tai ne liudnas padėjimas?

Amatinįkų lietuvių ir menkai turime. Isz 73.553 amatinįkų kaimuose ir miestuose Kauno, Vilniaus ir Gardino gubernėse, 1895 m., netoli du treczdaliai pripuolė ant žydų. Ir czion lietuviai žydų konkurencijos n'iszlaikė.

Kurgi tad iszstumti isz ukių bežeminiai lietuviai galėjo dingti, kuom galėjo užsiimti tie kiemionys, kurių szejmynas jų mažas lauko ubas neiszmaitina? Priversti buvo eiti svetur jieszkoti naujų szaltinių gyvenimo, tuom labjaus, kad ir žemdarbystė pastaruose metuose nelabai pradėjo apsimokėti. Žemės produktai, prie visokių naujų pagerinimų, prietaisų, maszių, prie milijonų akry naujai apdirbamos mets į metą žemės kitose svieto dalyse — Amerikoj, Austrijoj ir Afrikoj, žymiai pradėjo atpigti. Del paveisdos paimkim Ameriką. Metuose 1886, leisdami savo grudus į Europą, amerikiečiai ėmė: už buszelį kvieczių \$0.687, rugių \$0.531, avių \$0.298; metuose 1896 leido buszelį kvieczių už \$0.509, rugių \$0.440, avyžų \$0.199 3). Europa, kuri kitados savo javais maitino pirmus Amerikos ir kitų szalių emigrantus, dabar yra užversta pigiais javais senovės savo kolionijų.

Kad iszsekusioj upėj vanduo pradeda tvinti, žuvys, paprastai, smelkiasi į ten, isz kur del jų naujas gaivalas ateina. Teip ir lietuviai, nepasikeliant Lietuvoj pramonei, nē prekystei, nē amatams, nē laisvei, važiuoja, keliauja į tas szalis, kurių gerovė per konkurenciją jiems paskutinį skatika nori paveržti. Rasi sziądien

1) Lietuva 1897 m. No. 31.

2) Peterb. Viedomosti 1897 m. No. 259.

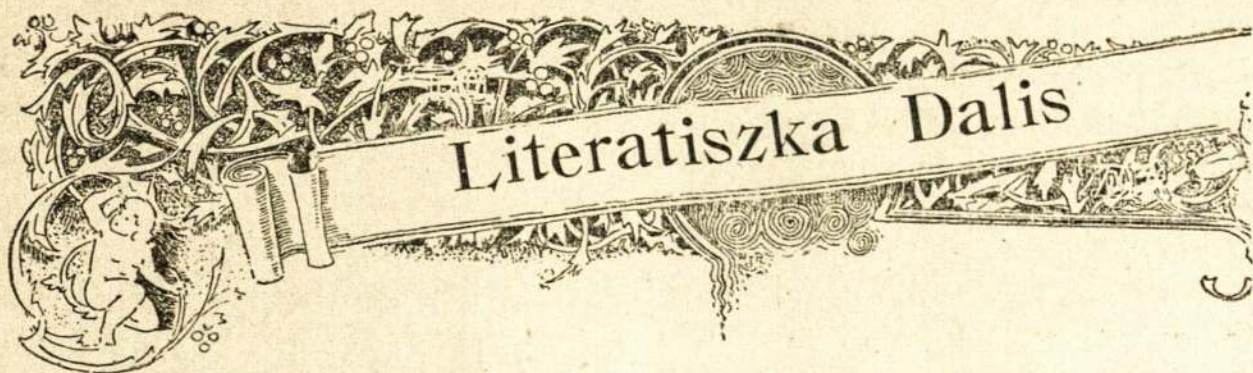
3) Press Almanac 1897 m. p. 335.

jau lietuvius Afrikoj Transvaaliuj, Australijoj, Anglioj, Kanadoj, Brazilijoj, Argentinoj, bet niekur lietuviszkoji emigracija teip neisziplėtojo, kaip *Suvienytose Valstijose Sziaurines Amerikos*.

Nauja, turtinga, pilna energijos, Suvienytų Valstijų republika apie vidurį szio szimtmezio prijungė prie savo jau ir teip didelių, o menkai apgyventų, plotų, da veik tiek, jei ne daugius, žemių vakaruose. Reikėjo žmonių jas apgyventi, reikėjo darbinikų. Tuom tarpu 1860 metų Civiliszka Karė, paliuosuoda nygerius nog vergijos, sumažino skaitlių darbinikų prie serviliszkų darbų, o susykiu praplatino kelius pramonės; tas tai ir buvo priežasczia, kad po užbaigimo Civiliszkos Karės Amerikoj, kada darbinikams mokėjo pasakiszka mokestį, po prislėgimui lenkmezio Lietuvoj ir Lenkijoj ir atliuosavimo mus nog baudžiavos, kilus blogiems laikams Lituvoje 1867 ir 1868 metuose ir pradėjo lietuviai emigruoti Amerikon, kuri paskiaus mets į metą vis didinosi.

(Toliaus bus).

Didžiulio nelaimė.

Apysakele.

Raszė Selimas.

(Pabaiga).

Ant Jurgio laimės saliune vieszėjo si tuomet pora lietuvių. Pamatęs savo žmones ir iszgirdęs savo kalbą, Jurgis teip nudžiugo, kad norėjo vokiečiui (nes tai buvo kokiety, ką susimylėjo ant jo) pabucziuoti į ranką. Bet vokieety nesidavė, paplojo tik su delnu jam per petį, paėmė stiklą alaus, liepė kitą paduoti Jurgiu, užmokėjo ir — iszėjo.

Jurgis pažiurėjo ant jo didelėmis akimis, nesuprasdamas, delko toks geras ponas nesiduoda bucziauoti į ranką ir dar vaiszina alumni.

Lietuviai, kuriuos Jurgis atrado saliune, nuvedė jį pas Kazį.

Kazys pamatęs milžiniszką pavidalą Jurgio net pabugo.

— Ar tu czia Jurgi? — suszuko. — Isz kur tu? Kaip atvažiavai?

Jurgis pradėjo pasakoti visus savo prietikius, kaip jį norėjo suimti, kaip paskui užmuszti, kaip ponas atvedė jį į Czeko saliuną ir tt. Kad papasakojo viską, Kazys atsiliepė:

— Na, grinorius dar esi, bet priprasi. O pinigų daug atsivežei?

— Nekiek.

— Tai niekis. Ryto nupirksime tau drapanas, poryt nueisime į lietu-

vių bažnyczią, o panedėlije pristatysime prie darbo.

Jurgis norėjo paklausti, kas tie lietuviai, ar katalikai? — bet neturėjo laiko, kadangi jam liepė pasakoti apie „seną krają“, gerti alų ir valgyti.

Ant rytojaus isztiesų jam nupirko juodas drapanas, nedėlioje nuvedė į lietuvių bažnyczią, kur Jurgis pamatė, kad lietuviai netiktai yra katalikai, bet szneka ir gieda lietuviszkai, o kunigas sako pamokslą lygiai teip, kaip jo parapijos bažnyczioj jaunutis kamendorius — tas jį labai nuramino. Panedėlio rytą, aprengę į mėlynas kelines ir pilką žiponą nuvedė draugai Jurgį į darbą — ant geležinkelio. Tenai parodė jam vyrą su juodais usais ir pasakė, kad tai yra „kurmonas“, liepė praszyt pas jį darbo.

— Mister boss givmidzab — tarė maldaujancziai Jurgis, prisiartinęs prie „kurmono“. „Mister boss“ dirstelėjo ant jo milžiniszko pavidalo, nuszypsojo, davė geležinę dalbą ir parodė vietą, kur jis turėjo dirbti.

Darbas pasirodė nesunkus. Pakėlęs rėlę su geležine dalba Jurgis laikė,

o kiti aplinkui badē ir kalinējo. Kalinējo teip jis rēles ir czia ir ten iki pietų, o per visą laika mislijo, kiek galēs susitaupiti pinigų per metus, o paskui per du. Sunki tai užduotis buvo jam ir jokiū budu negalējo tikrai apskaityti, bet visgi aprokavo, kad užsidirbs nemažiau, kaip tukstantų rublių.

Priėjęs savo mislyse prie tokios didelės kruvos pinigų, dumojo jau popiet apie tai, kur ir kiek pirks žemės, ir tuotarpū kad svarstē, nuo ko geriaus imti valaką, ar nog pono Ravicko ar pono Miežtavycziaus, tarp darbinikų pasidarē sujudimas. Visi pametę darbą rinkosi aplinkstorą vyrą, kurs jiems perstatinējo ir aiszkino kasžinką. To perstatinėjimo ir aiszkino pasekmē buvo ta, kad visi paēmē žiponus ir pēlius ir pradėjo skirstytis.

— Kas pasidarē? — paklausē Jurgis Kazio.

— Straikas.

— Koks straikas?

— Mat, nedirbsime dabar.

— Kaip tai nedirbsime? Delko nedirbsime?

— Gi kad kiti nedirbs, tai ir mes nedirbsime.

Czia Kazys bandē paaiszkinti Jurgiui, kas tas yra straikas, bet jam nesisekē, nes ir pats gerai nežinojo, delko dabar sustojo dirbē ir koks isz tos bedarbės bus pelnas.

— Kasžin ar ilgai nedirbs? — klausē nuliudęs Jurgis.

— Ar asz žinau! Gal mėnesį, gal du, o gal ir daugiau....

Kazys teipgi buvo nusimineš, nes, ve, reiks dabar sēdėti be darbo, valgyti isz seniau sutauptų pinigų ir dar maitintį tokį milžiną — Jurgį, kurs kaip grinorius, valgē labai daug.

Tuom tarpū kad Kazys ir Jurgis buvo apsēsti liudnomis mislimis, straikas didinosi ir į trumpą laiką iszaugo iki milžiniskam didumui. Prasadėjęs vienoj dirbtuvėje apēmē didelį geležinkelio darbinikų susirizimą ir subruzdino kitas korporacijas. Isz m'esto ir į miestą nėjo trukiai — del stokos darbinikų ir baimės straikierių. Mieste tapo pavojinga. Kas neturėjo ant krutinės ženkle straikuojanczios organizacijos arba balto ryselio, buvo visados iszstatytas ant pavojaus užkabinimo, ir net užmuszimo. Pradēta stabdyti trukius, vartyti ir deginti vagonus. Tapo paszaukta milicija ir ant galo reguliariszka kariumenē.

Jurgis buvo pilnas liudnų mislių. Sztai prižadėjo Katrei parvažiuoti turtingu, o isz kur jis dabar ims turtus, kad nedirba. Turi rankas, turi sveikata, galėtų dirbti ir pelną krauti į skrynią, bet kur dirbs, kad baisu net ant ulyczios iszeiti!

Iszėjo vienog kartą, nuleidęs galvą, mislydamas apie Katrę, apie gimtinį krasztą ir apie savo nelabą važiavimą į Ameriką. Nesijusdamas atėjo ant geležinkelio, stacziok ties ta vieta, kur stovėjo ilga ir plati juosta tuszezių vagonų. Apsidairē, nuleido akis ir žiurėjo ant rėlių.

— Ot! — mislijo — bucziau kilnojęs szitas geležis, kalinėjęs, badęs ir už dviejų metų turėjęs į tukstantų rublių....

Hold on, you here! — staiga iszgirdo balsą isz užpakalio.

Atsigrižo ir apstulbo. Priesz jį stovėjo storas vaikas, su perpjauta burna, bjauriu iszreiszkimu veido ir revolveriu rankoje, o isz kruvos vagonų iszlindo dar bu, kurių veidai irgi nekėlē užsitikėjimo. Palinkę

Jurgio keliai dar labiau palinko iš išgąscio. Ko jie nuo jo nori? Ką jis jiems padarė. Jurgis pasiryžo gintis ir ant visų klausymų atsakė vieną tik žodį: no! Po smarkių klausinėjimų, kurie jau visiszkai nugandino Jurgį, vienas, nusiųsypsojęs bjauriai, jį paėmė už deszinės rankos, kitas, nusiųsypsojęs dar bjauriaus, už kairės, o trečias prikiszo revolverį prie veido. Jurgis teip buvo nusiganęs, kad visai nebandė gintis, nepasijuto net, kaip atsirado tarpe vagonų. Atsipeikėjo tik tada, kad jį paleido. Jurgis apsidairė, bet niekur nieko nebuvo, tiktai vagonai ir vagonai. Czia vienas vaikinai užpylė ant vagono skystimą, iš kurio kvapo Jurgis pažino, kad tai buvo kerasinai, o kitas įbruko jam į delną dėželę briežiukų ir parodė su pirsztai, kad padegtų. Jurgis kruptelėjo, pasitraukė atgal ir norėjo bėgti, bet revolveris prikisztas prie smakro privertė jį sugrižti prie vagono ir uždegti. Pasirodė liepsnelė, anglai smuko į szalį.

Greitai po tam dideli ugnies ritiniai plykstelėjo į virszų, placziai apimdami aplietus kerasinu vagonus. Iš visų pusių kilo riksmas. Žmonės pradėjo rinktis prie ugnies ir į trumpą laiką toj vietoj, kur kilo vagonų gaisras, stovėjo neužmatoma minia žmonių, o ugnis apėmė ne szimtus, bet tukstanczius iszdžiovitų saulės spinduliais vagonų. Jurgis instinktyviszkai prasitraukė nuo liepsnos, norėjo bėgti, bet bėgti negalėjo. Apstulbo ir stovėjo ant vietos.

Tuom tarpu, iš tolo, geležinkeliu slinko pamažėli trukis, iš visų pusių apstatytas kareiviais. Vadas stovėjo

pryszakij pirmojo vagono, sykiu su maszinistu, ir žiurėjo per žiuroną į ugnį; vadas viską matė.

Kareiviai, kad praskirstyti nog rėlių susitelkusią minią, pradėjo szaudyti į orą. Kilo sumiszimas. Stipresni pradėjo stumdyti silpnesnius. Moters ir vaikai ėmė nesavais balsais rėkti. Jurgis ir norėjo pasprusti kur į szalį, pradėjo bėgti, bet nenubėgo toli... pasviro, suklupo, pasigriebė už krutinės ir iszvirto augszteniekas ant žemės. Kulka, atlėkusi iš tos pusės, kur važiavo trukis su kareiviais, pataikė jam tiesiog į kairį krutinės szoną.

— Gelbėkit!.. suszuko Jurgis. Minia subruzdo, susijudino, apspito Jurgį, davėsi girdėti keiksmi, grašinimai, kumszezių grunojimai. Ant visų veidų iszsireiszkė gailestis ir užjautimas, visi norėjo jį gelbėti, jam palengvinti, bet nė pagelbėti, nė palengvinti negalėjo.

— Vandenio, vandenio! — szaukė keli. Anglai bandė Jurgį sznekinti, bet negalėjo susikalbėti. Tuom laiku augalotas vyras stengėsi prasi-mushti per susitelkusią darbinikų minią ir alkunėmis skirstė del savės kelį. Buvo tai Kazys, Jurgio, giminitis. Jis ir radosi minioj, o pasigedęs Jurgio ir iszgirdęs, kad lietuvis-grinorius likos perszautu, pabugo, kad tai nebutu Jurgis. Teip, tai buvo Jurgis Didžiulis.

— Jurgi! — suriko Kazys, pripuolęs prie savo giminaiczio, — Jurgi, kas tau?

Bet Jurgis gulėjo akis atvertęs, be judėjimo, sunkiai dusaudamas ir kraujais putodamas, o iš krutinės

tekėjo jam per drapanas siaura srovė juodo kraujo.

Bandė jį kelti, nekėlė. Bandė sznekėti, jau nė nesznekėjo, tik pakėlė pilnas kraujuotų aszarų akis, pažiūrėjo graudžiai į Kazį — matyt pažino, paspaudė jo ranką, atsisveikino ir nepoiligam sunkiai dejuodamas pradėjo mirti.

Tuom tarpa trukis su kareiviais jau buvo nuvažiavęs, žmonės pradėjo skirstytis, o keli lietuviai stingstantį Jurgio Didžiulio kuną vežė į namus Kazio Biednoko.

Jurgi, kur tavo viltys, gaspado-

rystė, kur tavo tukstantis, kur Marė?!...

* * *

Ant rytojaus Kazys su keliais draugais rinko po žmones pinigų ant palaidojimo nelaimingo Jurgio, o trečiojo dienoj važiavo ant kapinių gražus karavanas, paskui kurį ridenosi trys karietos, priėdusios vyrų, kurie rukė cigarus ir sznekėjo apie tai... kaip ilgai trauksis straikas ir kas iš to bus. Retai kas ir paskiaus užsimindavo apie Jurgį.

— GALAS —

Nemirtinos kankles.

— Pasaka. —

Narsiai kovėsi puslaukiniai stabmeldžiai — lietuviai su skaitlinga bei daug geriau apsiginklavusia ir izlavinta kariuмене savo nepermaldaujanų prieszų — kryžeivių ir kardinkų.

Nemelsdami pisigailėjo, nevaitodami nė neaimanuodami mirė lietuvizki kareiviai, žiedas tautos, suprasdami, kad jie aukauja gyvastį už karsztai mylimą tėvynę.

Pirmoje vietojo terp drąsios lietuvizkos kariuменės, standžiai izlaidiusios užpuolimus baises prieszo — visur, kur virė smarkiausia kova, — blizgėjo paauksintos kanklės ir girdėjosi rusti įkvėpta giesmė seno vaideloto Rimvido, kurs stovėjo beginklis, vienplaukis, su plevėsuojančiais ant vėjo žilais garbin'ais.

Suniurusia ugnia degė tamsiai mėlynos senio akys, galingai bei valdingai skambėjo jo senas balsas, skati-

nantis kareivius — tautiečius kautis už tėvynę ir negailėti gyvasties. Jo seni pirsztai traukė izz kanklių stygų galingus, kariszkus akordus.

Bet ir beprotiszka beveik lietuvių drąsybė negalėjo ilgai laikytis priesz galingą prieszą, žymiai virszyjantį juos skaitlium ir izszsilavinimu.

Krito, nukirsti kalaviju paties mistro, du narsus jaunikaicziai, sunų senio vaideloto Rimvido, — Keistutis ir Algirdas, pasididžiavas tėvo, džiangsmas ir viltis Lietuvos.

Krito jie, besikaudami greta, kaip du jauni ažuolai, pakirsti nelemtu trenkimu žaibo, o jų kraujas apszlakstė stygas tėvo kanklių.

Nuožmus keiksmas ant prieszų savo tautos, užmuszėjų mylimų sunų, izszsiveržė izz nubalusių lupų seno vaideloto; kaip sužeistas levas metėsi jisai, kur gręsė didžiausias pavojus, ir kratydamas savo kankles pri-

laikinējo giesme lietuvīų narsumą, szaukdamas prie kerszto už užmusztus sunus, už tėvynę, kurią viltvilin-gi stengėsi pavergti.

Uztėmyjo kryžeiviai, kad beginklis senis — vaidelotas savo giesme įkvepia kaskart daugyn ir daudyn retinancziasis eiles narsuolių ir pasirodo diedžiausia kliuczia apturėjimui garbingos ir geistinos brolystei pergalės, ir pasiryžo pabaigti su atkakliu seniu, paįmti jį į nelaisvę, arba užmuszti ir priversti ant visados nutilti jo prakeiktas kankles.

Vikriausi jų kareiviai, net ir pats mistras, pasiēmė užmuszti savo kalavijais ir ragotinėmis tą beginklį senį su plevėsuojančiais žilais garbiniais, su paauksintomis kanklėmis ir su suniurusia ugnia akise. Vienog kryžeivių pasistengimai ilgai buvo veltus, lietuviai krutinėmis užstojo savo dainių nuo smugių prieszų, ir nor jų eilės retėjo su kiekviena minuta, — priesz kryžeivius kaip ir pirmiau stovėjo neapkencziamas pakilus pavidas las seno vaideloto su neuždengta galva ir paauksintomis kanklėmis rankose.

Per visą dieną tęsėsi kruvina atkakli kova ir tiktai saulei leidžiantis kryžeiviai galėjo viltis, kad pergalės.

Nedaug lietuvīų kliuvo į nelaisvę; beveik visi narsus tėvynės apginėjai pasiliko ant kovvietės. Paskutiniu krito nuo kalavijo paties mistro senas vaidelotas, kurs iki pacziai muszos pabaigai kaip ir stebuklu pasiliko gyvas ir nesužeistas.

Senis krito, stipriai gniauždamas rankose kankles, apszlaksztytas ant galo jo locnu karsztu krauju, ir kratydamas jas prieszmirtiniu pasijudini-mu lyg szaukė prie kerszto savo dievus priesz tautos prieszus.

Toli per vidunaktį trankėsi puota kryžeivių, szvenczianczių pergalėjimą neprietelių.

Užmusztųjų lavonus užkasė ten pat, pakrasztyje tankaus nepereinamo szilo.

Kuną seno vaideloto prisiėjo užkasti drauge su kanklėmis, kurias jo sustingę rankos vis dar stipriai gniauže.

Kryžeiviai, kurie vaidelotuose matė raganius ir tarnus piktos dvasios su prietaringa iszgaščia užkasė senį su jo aptaszkytomis kruju kanklėmis, ant kurių pasiliko tik viena styga, iszdavusi pratęstą, gailingą vaitojimą, kad jos prisilytėjo szventvagiszka ranka prieszo . . .

Daug laiko, daug amžių praėjo nuo to meto. Dingo kadaisiai galinga ir baisi kaimynams Kardinkų brolystė, stabmeldiszka Lietuva iszsižadėjo savo dievų ir susivienijo su kita vieszpatyste. Ten, kur pirmiau užė amžinos girios, keliasi dabar tirsztai užgyventi miestai, tikėjimas į stabmeldiszkus dievus pasiliko tiktai padavimuose, neisznyko užkastos žemėje kanklės seno vaideloto: jos pergyveno amžius. Tai galingais akordais, tai pilnais kerincziuos harmonijos garsais skamba pasilikusi ant jų po kruvinai kovai styga: karszta meilė tėvynės, paproczių ir palikimų savos tautos.

Krito abudu sunu seno vaideloto smarkiam susigrumime su galingu prieszu, bet jo kanklės rado sau įpėdinius genijaliszkuose poetuose, apgiedojusiuose ir pagarsinusiųose savo giesmėmis gimtine Lietuvą.

Sugriuvo pilys ir rumai, krito galingi valdonai, o kanklės pergyveno juos, delto kad tautiszka gyvastis, palaikoma tikra, karszta meile tėvynės, nemirszta niekad ir spindi skaiscziau už visus blizganczius akmenis, budama neiszsemiamu szaltiniu atnaujinimo ir vilties, tikėjimo į ateitį ir paguodonės žilos praeities. Laikas ir prieszingumas yra bepajegios priesz ją.

ST. PETERBURGSKIJA VIEDOMOSTI.

Vietiniai rupescziai.

Mes ir mus bajorai

Nekurie isz lenkų skundžiasi, buk lietuviai lenkų neapkenczią, buk ėsą jų prieszais.... Suvis ne! Lietuviai nog lenkų bažnytiniuose ir tautiszkaidraugiszkuose reikaluose atsidalinę, su jais nieko abelno neturi, laiko juos už savo artymus ir susiedus; jeigu gi kokie nesupratimai tarpe lietuvių ir lenkų kada kilo arba jeigu da ir dabartės kyla, tai priežasczia to, iszties, buvo ir yra patys lenkai ir jų lenkiszkoji terp lietuvių partija. Noriu asz ezion kalbėti apie lietuviszkuosius bajorus.

Nors lietuvių pradėjo kelti lietuviszkiejie bajorai — Daukantas, Ivinskis, Poszka, balsą jų iszgirdo pradžioj vien tik kiemionys, o lietuviszkiejie bajorai, po kurių vardu reikia suprasti visus ponelius ir turinczius pretensiją prie ponystės kaip Lietuvoj, teip ir ezion Amerikoj, bavo ir po sziai dienai da yra atkaklus lietuvių. Czion Amerikoj, kur ponystėbajorystė jug nieko negiluoja, tie, kurie sakėsi ėsą poniszko paėjimo (?), paskutiniai pradėjo raszytis prie lietuviszkųjų parapijų, o užsidėjimui anų labjausiai periszkadijo. Nog mūsų draugysezių, nog Susivienijimo da

ir po sziai dienai tie neva bajorai stovi atszaliai, o už tat jų pilna draugystėse ir susivienijimuose lenkiszkuose. Jeigu kas, tai mus teip vadinami poneliai labjausiai mūsų kylimui ir tautiszkiems užmanymams periszkadija da ir po sziai dienai, o o neva tarpinikaudami tarpe lietuvių ir lenkų didžiausius vaidus tarpe tų dviejų tautų kelia.

Nedaug, teisybė, mes tokių Amerikoj turime, neką apie juos bojame, gailaujame vienog jų, kad ir Amerikoj begyvendami iszminties neįgautina. Sarmata mums, kad jie ir Amerikoj budami nenustoja lenkams bernavę! Lenkai ant tų kelių ponpalaiškių remdamiesi mislina, kad iszties lietuvių tarpe yra lenkiszka partija, kuri da istengs lietuvius prie lenkų pritraukti — isz to tik didesnis nesusipratimas paeina.

Lietuviszkoji liaudis, tautos branduolys, pirmiaus ar paskiaus patrauks paskui savę visas mus tautos dalis; del to yra didesnė garbė, kurs szventomis tautos idėjomis pirmutinis persiima, tas, kurs liks paskutinis, turės sarmatą.

Pravardziu mainyt nereikia.

Lietuviai per savo neiszmintį tautiszkas pravardes į suambrintas anglikiai perkeiczia gražias savo lietuvisziskas, tokis jau lietuvių budas, kad

jiems viskas, kas lietuviszkas, nepatinka. Lietuvoj maino savo pravardes į slaviszkas, o czion Amerikoj į angliszkas. Musų laikraszcziai tankiai persergėjo brolius, kad to nedarytu, bet kur tau!..

Kaip nemilaszirdingai, ypatingai jaunoji lietuvių karta iszsizada savo pravardzių, pasirodo isz szio atsitikimo: 15 d. Gruodžio vienoj isz Szenadorio mokslainių, mokslainės užveizda klausinėjo visų mokitinių, kokia katro pravardė ir kokia jo tėvų

pravardė. Pasirodė, kad toj vienoj mokslainėj atsirado arti 50 vaikų, kurių pravardės netiko su pravardėmis jų tėvų; terpu tų vaikų daugiausiai buvo lietuviszkų.

Visiems tiems vaikams, kurie turėjo permaintytas pravardes, mokslainės užveizda liepė eiti namo — pavarė. Ar teisingai pasielgė, ar ne, mes apie tai nekalbėsime, pasakysime tik tiek, kad ir anglai nelabai nori, kad mes savo pravardes permaintytume.

Praktiszki ir nepraktiszti uzmanymai.

Paskutiniuose laikuose musų laikraszcziai buvo pripildyti deszimtimis ir szimtais visokių yvairiausių projektų, užmanymų: įsteigimas namų del emigrantų, uždėjimas sudėtinuos spaustuvės Prusuose, tokios jau Amerikoje, uždėjimas augsztesnės mokslainės, užvedimas lietuviszkų kolonijų ir t. p. Užmanymai tie neįvyko; del ko? — delto kad buvo negalimais įkūnyti, arba tiesiog delto, kad nebuvo praktiszkais.

Nepamenu, kas įneszė paskutinį užmanymą, kad uždėti lietuviszkose kolonijose knygynus. Apie tą trumpiausiai laikraszcziai kalbėjo, bet

kadangi pasirodė ir naudingų ir praktiszku, todėl, be didelių raginimų ir kvietimų, daugelije vietų, su didele del žmonių nauda, pradėjo dygti lietuviszkos skaitinyczios ir knygynai. Szendien anų jau turime geroką skaitlių, o girdėt, kad tai szia, tai ten da vis naujos skaitinyczios yra uždedamos. Skaitlingesnės Suskuopos privalytu rupintis, kad ir turētu savo skaitinyczias ir savo knygynėlius.

Antru lygiai naudingų užmanymų yra įsteigimas vakarinių mokslainių, kurios teipgi gan gerai terp lietuvių prisiima.

Vel prie dedes Samo.

Ypatingą žinią randame 51 No. Garso, kur nekuris p. S. isz Mainers villės raszo, kad 12 d. Gruodžio sąnariai kliubo „Lithuanian Independent Club“ ant mass meeting'o vienbalsiai nutarė paduoti praszimą į „council of the borough of Minersville“, kad visai iszvarytų isz miesto, o jei tas negalima, tai kad kaip nors kitaip apmalszytų sekan-

czias ypatas: Antaną Balanavyczių, Joną Slavicką, Joną Noikelį, Antaną Jarą, Petrą Zienių ir Joną Anskaitį, užtai kad tie vyrai pesztynėmis ir kitokiais nedailiais apsielgimais gėdą daro visiems. Skundą ant jų padavė 15 d. Gruodžio mass meeting'o iszrinkti tam siekui vyrai.

Paskutiniuose metuose lietuviai pamatė, kad savo tarpe turi neiszpasa-

kytai daug blogo, nemoraliszko, su- nenorėdami isikerėjusia žolę isznaĩ-
prato, kad reikia usnis isz savo tarpo kyti, kreipiasi vis prie Dėdės Sa-
rauti... patys vienog negalėdami ar mo.

Balsai isz Tevynes.

Malda mokslainese.

Ilgai vietiniai caro tarnai prieszi- no gub., czia katalikams isakyta kal-
nosi įvedimui paskutinio Mikalojaus bėti maldą lotyniszkaĩ, kurios kalbos
isakymo, kaslink maldos pradedant vaikai pradinių mokslainių jug ne
mokslą isz ryto ir baigiant vakare. supranta.
Pirmiaus rytmetinės ir vakarinės Pradžioj szių metų mokĩtiniai Sziau-
maldos mokslainėse buvo kalbamos lių gimnazijos, žinodami apie augsz-
vien tik maskoliszkaĩ. Dabartinis cziaus minėtą caro padavadijimą,
caras liepė kalbėti tas maldas kalboj paszaukti į gimnazijos koplyczia, at-
vietinių gyventojų. Urėdnikai vie- sisakė kalbėti maldą rusiszkaĩ ir rei-
nog caro neklausė. Taigi dabartės kalavo, kad malda butų kalbama
iszėjo naujas ukazas, kurs teip skam- lietuviszkaĩ. Tokia lietuvių drąsa
ba: vaikai krikszczioniszkių tikėjimų, daug triukszmo padarė. Gyrė juos
pradedant dienos mokslą ir jį bai- už tat net lenkai, kurie szejp jug nėĩ
giant tur kalbėti maldą teip, kaip musų kylimui labai prilankus. Dau-
liepia kiekvieno tikėjimas. Kaslink gelis rusiszkių laikraszczzių teipgi už
kalbos, pasakyta, kad stacziaikiai Sziaulių mokĩtinius užstojo... vie-
privalo kalbėti maldą maskoliszkaĩ, nog, matot, iszsyk nelaimėjo. Tegul
lenkai katalikai — lenkiszkaĩ, lietu- sulauksime laiko, kad ir Sziauliuose
viai katalikai — lietuviszkaĩ, liutero- bus maldos kalbamos lietuviszkaĩ.
nai — vokiszkaĩ arba maskoliszkaĩ. Reikia tik turėti kantrybę ir drą-
Kaslink gi Kauno, Vilniaus ir Grod- są.

Vietoj karczemu.

Kauno, Vilniaus ir Gardino guber- laikraszczziai, bet pirmiaus rėdas te-
nėse, kur karczemos likos panaikin- gul lietuviams daleidžia ten laikyti
tos, su daleidimu rėdo, rengiamos yra laikraszczzius lietuviszkus.
dabar pardavynės kavos ir arbatos. Ypatingai tuom platinimu masko-
Rėdas kaip kada duoda ant to net liszkių skaitymų tose pardavynėse ru-
paszelpą uždėtojams. Viena tik nėĩ pinas labai teip vadinami blaivystės
gerai, kad maskoliai ir czion nori komitetai, kuriais kėravija maskoliai.
rasti įnagi dėl savo prasmirdusios ru- Prie tų komitetu priguli vienog daug
sifikacijos. In tokias pardavynes ir katalikų, net katalikiszkių kunigų,
siunczia maskoliszkus laikraszczzius kodėl jie, anot laikraszczzio Lietuvos,
ir knigas. Pagalios, tas mums neuž- nepraszto rėdo, kad ten deleistų už-
kenktu, gal ten gulėti ir maskoliszki vesti ir skaitymus lietuviszkus?

Insakymas muitinyčioms.

Laikraštis Lietuva pranesza, kad knygų neturi tiesos konfiskuoti, jeigu Maskolizskas rēdas įsakē paruos per pacztą atsiųstos, tik, jeigu jų adresantui neiszduoda, tai tur atgal siuntiniai, atėję isz užrubežio ir neį užrubežį gražinti. Kaip isz Prusų atimti, del kokių nor priezascių, negal but suaresztuoti arba isznaikinti, Lietuvos mums pranesza, tai bene bet turbut atgal į užrubežius gražinami. Pagal tą iszpuola, kad atplēsztus laiszkus, gražina atgalios į maskolizskas pacztas ir lietuviszkų vietą, isz kur buvo iszsiųsti.

Prusu Lietuva.

Konservatyvai veikia.

Ant atsilikusio paskutinio susirinkimo lietuviszkos „Konservatyvų partijos“ mieste Klaipėdoj vienas isz kalbėtojų teip iszsitarē.

Mes, lietuviai, duodame augsztus mokesčius ant užlaikymo mūsų bažnyčių ir mokslinių, apmokame algas kunigams ir mokytojams teip lygiai kaip ir visi kiti Prusų ukėsai, kodelgi vienog mes neturime lygiu su kitais tiesų? Kitiems mokslinėse ir bažnyčiose yra iszguldomas mokslas jų prigimtoj kalboj, o mums svetimoj vokiszkoj. Kodel teip? Tankiai mes gauname kunigus ir mokytojus, kurie apie mūsų lietuviszką kalbą neturi supratimo, kartais kad ir supranta kiek lietuviszkai, tai visgi nemoka kalbos ganėtinai, o isz to iszeina, kad tankiai isz pamokslinės teip yra žodis Dievo garsinamas, kad ir iszmirtingiausias nieko negali suprasti. Toliaus teip jau negali buti. Siuntēme mes tame dalyke deputaciją pas ciecorių, padavēme praszymus, bet pasekmēs nebuvo. Todėl ēsime priversti rupintis, kad patys prigulinczias mums tiesas isz-

kariautume. Dasieksime to tik tada, kad iszrinksimė savo lietuviszkus pasiuntinius į parlamentu. Iki sziolaik mes, lietuviai, vis laikēmės su vokiečių konservatyvų partija. Bet paskutiniai rinkimai mums parodē, kad galime savo lietuviszkus pasiuntinius parlamente turėti.

Kitas kalbėtojas teip sakē:

Vokiecziai mums lietuviams priksza, kad mes nenorime eiti su jais isz vien, ypatingai tai daro vokiszkiejie konservatyvai. Ne, vyrucziai, mes to padaryti negalime. Nes terpu mus ir vokiszkujų konservatyvų yra tas skirtumas, kad jie nori užlaikyti tik vokiszką tautystę, o mes norime užlaikyti mūsų lietuviszką! Abi partijos nori užsilaikyti. Ką sakau užsilaikyti! vokiszkiejie konservatyvai nori plētotis ir mūsų tautystę ir mus kalbą, kurią mes nuo savo tėvų kaipo didžiausią skarbą įgavome, nori mums atimti ir panaikyti. To mes negalime daleisti, nors abelnuos reikaluose kaip ve, kas link reikalų vieszpatystēs, karalystēs ir bažnyczes messu vokiecziais sutikti norime.

Lietuviai Londone.

Lenkiszskas laikraszsztis „Gazeta Londone lietuvių ir lenkų viso ēsą Handl. Geograficzna“ raszo, kad į 4 tukstanczius, (isz kur kitar vėl

mes žinome, kad lietuvių Londone yra daugiausiai nei lenkų, taigi į kokius 2500 iki 3000). Gyveną jie išsismėtę veikia visose miesto dalyse. Dirba prie dirbtuvių cukraus, skurų, prie išdarbių iš bambuso nendrės, prie dirbtuvių gazo ir tt.

Seniausią apsigyvenę uždirba gana gerai ir keletas randasi jau šiek tiek turtingesnių, bet naujai atvažiuavę, nemokėdami kalbos, nemokėdami darbo, neturintieji jokių pažįstamų, kenczia neiszpasakytą vargą. Prie to daugumas esą dideliai nupuolę moralizškai: nespėja uždirbti skatiką, kaip tuoj prageria, pralaidokauja.

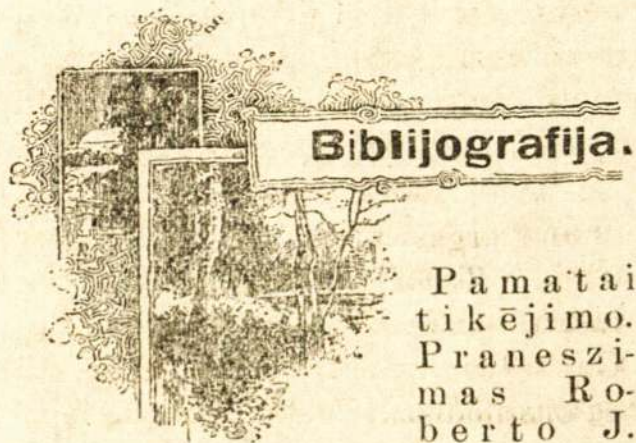
Metuose 1895 arcivyskupas Westminsterio atidavęs lenkizską ir lietuviszką misiją kun. Lechertui. Szedien lietuviai ir lenkai turį jau Londone savo bažnyčią.

Daugumas iš Londono lietuvių (ir lenkų) važiuoja į pietinę Afriką į Transvaal'ią, kiti važiuoja į Braziliją, į Paraną.

ka, kadangi kitokios „Kardas“ neiszleistu. Ko tik autorius nesuprato Szventam Raszte, tą apvertę ant pažeminimo jo vertės, o kad jame daug nesuprato, todėl daug medegos tendentizškai ir sunaudojo. Kritika kiekvienam mokslui yra naudinga, bet ji turi būti betendentizška, inpartijalizška; tendentizški rasztai ar į vieną, ar į kitą pusę visada nenaudingi. Tiek galima tik parodyti apie augščiau paminėtą „Kardo“ iszleista knygutę, — yra tendentizška.

Isz svetimos laikrasztystės.

Laikrasztis maskolizskos apszvietimo ministerijos „Žurnal Ministerstva narodnaho prosvieszczenija“ patalpino du rasztu p. Volterio, profesoriaus Peterburgo universiteto, apie lietuviszkus dalykus: 1) Apie surastą grafo Dzialynskio bibliotekoje Mažvydžio lietuviszką vertimą giesmės „Te Deum laudamus“ ir apie kitus to pirmutinio lietuviszko kalboje rasytojaus. P. Volteris paduoda drauge ir trumpą Mažvydžio biografiją [gyvenimo apraszymą]. 2) Apie dabar „Garso Amerikos Lietuvių“ iszleistus rasztus garsaus lietuviszko dainiaus Donalaiczio. Prie tam peržiuri rasztus vokiečio Teznerio apie Donelaitį ir apie jo rasztus. Rasydamas apie „Garso“ iszleistus Donalaiczio rasztus, p. Volter primena ir apie kitus jo lietuviszkus iszleidimus, pagiria jo rupeštumą; bet antai Donalaiczio rasztuose parodo ir silpnas iszleidimo puses.

Ingersol'os. Iszvertė V. V. Iszleido Ilgunas. Spaudinta spaustuveje „Kardo“, Baltimore, Md. 1897 metuose. Telpa czion kritika Raszto Szvento ir tai, žinoma, tendentiz-

Iszeinantis Tilžėj vokizskas kasdieninis laikrasztis „Tilsiter Allgemeine Zeitung“ patalpino korespondenciją isz Senapilės, Suvalkų gub. apie aresztavoji-

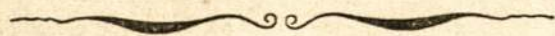
mus lietuvių už prilaikymą lietuviszkų knygų ir laikraszezių, apie iszgabenimą suimtu be sudo į gilia Maskolija, prieszais vieszpatystės tiesas. Korespondenciją tą perspaudino laikrasztis katalikiszkos Vokietijoj partijos „Germania“, o isz ten tą žinią paēmė ir atkartojų daugumas lenkiszky laikraszeziu.

Terp maskoliszky laikraszezių užgimė dabar ginczai isz priezasties lietuvių prispaudimo Maskolijoj. Pradžią ginczams padavė „Peterburgskija Viedomosti“ apraszdamas pirmiausiai atsitikusius Sziaulių gimnazijoj maisztus, už kuriuos apkaltino gimnazijos direktorių ir Vilniaus moksliszkos aprubės virsziniką. Laikraszeziai: „Peterburgskija Viedomosti“, „Graždanin“, „Birževyja Viedomosti“ užtaria už lietuvius ir smarkiai bara peržengianczius tiesas ir ciecoriaus įsakymus maskoliszkus Lietuvuos urėdninkus; už tai redaguojama, rodosi, lietuviuo perkrikszto Grigmento „Moskovskija Viedomosti“ ir „Novoje Vremia“ stengiasi iszteisinti tuos urėdnikus ir bara užtarianczius už lietuvius maskoliszkus laikraszezius.

Lenkiszkas laikrasztis, iszeinantis Lvove „Prześląd Wszepolski“, raszycdamas apie Sziaulių gimnazistų pasiprieszinimą maskoliszkiems mokslainės virszinikams, nors mums ne-

pripažysta politiszko supratimo (suprask atsiskyrimo nog lenky!), užtai sako, kad lietuviszky ukinikų vaikai geriaus negu lenkai moka protestuoti priesz maskolių neteisingus prispaudimus ir drąsiaus kariauja už savo tiesas. Tas tiesa, mūsų gimnazistai sugėdina ne tik lenkas, bet ir suaugusius mūsų apszviestonus. Tas laikrasztis sako, kad savo drąsumu lietuvių ukinikų vaikai iszkariaus greicziausiai paliuosavinus Lietuvoj.

Keistutis. Tragedija penkiuosia aktuose. Lenkiszka i paraszė A. Asnyk. Lietuviszka i vertė Vincas Kapsas. Tilžėje 1897. Spaudinta E. Jagamasto. Yra tai pirma knygute iszleista Tevynės Mylėtojų Draugystės. Tragedija szita labjauisiai tiks mūsų draugysezių teatrams, kurios vieton netikusių, visai neliteratiszka i parasztytų, galės parodyti patrijotiszka i lietuviszka i veikalą, nors lenko apdyrbtą, bet gerą. Kalba vertimo yra geriausia, eilės geros, miera ir ritmas visur atsakančiai užlaikytos. Žinoma, melontume turėti originaliszkus dramatiszкус rastus, bet ką gi padaryti, kad iki sziol neužgimė dar terp mūsų dramaturgas, kurio rasztai kam nors tiktu. Todel turime naudotis isz rasztų svetimose kalbose rasztytų. Gal vėliaus iszsidirbs ir geresni mūsų originaliszky dramaty raszėjai.

Smulkmeneles isz Susiv. Reikalu.

Vienybėj pasirodė paskutiniame laike pora straipsnelių apie reikalus Susiv. L. A., o net apie reikalingumą naujo Susivienijimo.

Isz tų Vienybės rasztelių regisi, kad nekurie lietuviai nēr užganėdinti isz dabartinio Susiv. Priežasties aiszkiai neparodo, duoda vienog suprasti, kad labjausiai nesiganėdina tuom, jog į administraciją likos iszrinkti tik (?) kunigai.

Mislijant, gvildenant tą reikalą, nežinia ant ko dabartės mes galime su visa svarba pasiremtie? Priesz XII seimą, rinkome delegatus, suteikėme jiems tiesas rėdymo, svarstymo, žodžiu pavadėme visus Susivienijimo reikalus, pasitikėjome, kad jie del Susivienijimo darys kogeriausiai, dabargi ant jų purijame, kad negerai rinko administraciją.

Jaigu mūs tas mažas skaitlelis nepajiegia tarp savęs susitaikintie, jaigu daliname tą silpną pajiegėlę tautiszkos sveikatos akt skilezių, tai gal tikimės, kad vejelis supustys isz baltųjų smilezių mums visą tautiszką gerovę?! bet, ar tik nēra czion užgimės ir išiskverbęs koks asabiszkumas? Tokį išiveržimą asabiszkumų galime pasergėti isz straipsnių telpancezių mūsų laikraszcziuose. Ir kamgi czion tie asabiszkumai, jeigu

jie tik silpnina mūs pajiegas tautiszkuose darbuose?

Iszeinantis Susivienijimo organas Tevynė žiurint asabiszkumų neturi, ne ji kalta ir keno dar czion kaltė?

Kada žiurint mūsų lietuviai jau praded artintis prie solidariszko sugyvenimo ir sutikimo darbuose, tai vėla išiveržia negeistinieje szmoteliai, ir silpnina visą mūsų gražiausią viltį.

Susimildami, jei kurie jauciate savo szirdij karsztį piktumo užgesykite liepsnas arzasties patys, numeskite karczią tulžį į savo szaszlavų pelenus, bet nekartinkit ja abelnų mūsų tautiszkų reikalų, nes tuomi juos tik sutrukdysite.

Jeigu yra kas negero stengkitės pataisyti, o ne ardyti, Susivienijimui gi linkėti reikia tik gražaus darbuose pasisekimo. Jaigu iszdigs koks nelabumas, tai visi matysime keno kalte....

PAŽYSTAMAS TRUPINELIO.

Abelnai, užmanymas Vienybės, kilęs ne isz linkėjimo del lietuvystės labo, tik daugiaus isz asabiszkumų (slėpti nēr ką, nes vis tai žino), nerado daug pritarėjų.

Laikrasztis Lietuva straipsnije, „Ar vėl dalysimės“ nurodo teipgi trumpai to pasidalinimo mažo lietuvių bu-

relio blėdinguma. Bet ka? skirstosi mat lenkai į partijų partijas, tai kaip lietuviai gali lenkai apsileisti?..

Vienybė „puse lupų“ primena apie vieną neva silpna Susivien. pakraipą, buk kunigai turi ant Susiv. įtekmę. Bet, kaip raszo Garsas, tegul dirstelia į Susiv. konstituciją, ar ir ten kokios nors privilegijos suteiktos kunigams?

Daleiskim, kad kunigų įtekmė ant „Susiv.“ yra neiszpasakytai blėdinga — tai ir tada „Vienybė“ ne tuom keliu eina: jei „Susiv.“ konstitucija neatiduoda „Susiv.“ į kunigų įtekmę, tai kaltas ne „Susiv.“, tik sąnariai, kad patys isz liuosos valios pasiduoda, dėlto ne Susivienijimą reiktų peikti tik atszaukti į jo sąnarius. To reikalauja konsekvencija:

PASARGOS:

§ Pagal XII Seimo nutarimą davėme atspaudinti aplikacijas, ir iszsiuntinėjome jas kuopoms ir draugystėms, ant vardo jų prezidentų. Aplikacijas tas, priemus naujus sąnarius, reikia siųsti pas Susiv. sekretorių. Ant jų aplikacijų naujai prie Susivien. pristojantis privalo pasiraszyti. Jei pats raszyti nemoka, tai turi padėti kryželi, o už jį kitas jo pravardę paraszo.

Pirmiau nei sąnarys bus į Susivienijimą priimtas aplikacija ant kurios įstojantis pasiraszė, turi but perstatyta ant draugystės arba kuopos susisirinkimo, nes naujai pristojancius prie Susiv. priima ne pavienės ypatos, tik visi sąnariai draugysčių ir Centr. Kom.

§ Naujai prie Susiv pristojantis ant visų aplikacijoj padėtų klausymų: kas link senumo metų, kas link sveikatos ir tt. jokiū budu neprivalo meluoti, ant to jug pasiraszo.

§ Tie isz senų sąnarių, kurie norės gauti padidintą posmertinę t. y. 300 dol. vietoj 150 dol., teipgi privalo paduoti virszminėtas aplikacijas.

Siųsti aplikacijas reikia pas Susiv. sekretorių, kurs jas užlaikys.

§ Prisiraszymą prieš didesnės posmertinės, pagal nutarima Centr. Komiteto pailginame nog 1 d. Sausio iki 31 d. Sausio, t. y. bus primami per visą mėnesį.

§ Kad neatsirastų tokių sąnarių, kuriuos giminės susirgus norėtų prieš augsztesnio posmertinės skyriaus priraszyti, priversti esame padaryti teip kad jeigu sąnarys, po prisiraszymo prieš augsztesnės posmertinės, numirtu neiszbuvęs pilnus szesziš mėnesius, tai gaus tik 150 dol. t. y. senąją posmertinę.

§ Kiekvienas Susiv. sąnarys privalo rupintis, kad turētu ir dėvētu Susivien. ženklelį. Norintieji ženklelius nusipirkti kreipkitės pas Susiv. knigių kun. Burbą.

§ Philadelphijos szvento Juozapo draug. ir kuopa, kurioms Seimas pavedė iszleisti anuos 100 dol. su kurių pagelba mes rinkome aukas aut namų del emigrantų, pranesza, kad priesz Kalėdas loterijos daryti da negali, nes negal susekti posmų visų

tikietų. Pinigai bus išleisti Sausio mėnesį.

§ Lietuviskiejie biznieriai privalo duoti savo biznių apgarsinimus į Tėvynę, tas jiems apsimokės.

— o —

A t s i s z a u k i a m e į visus Brolius lietuvius Amerikoje ir Europoje, jei kurie turite paraszę kokius svarbesnius rasztus, rankraszczius, prisiuskite juos ant rankų vieno iš

Centr. Komitito sąnarių, jeigu rankraszcziai bus verti atspaudinimo, pagal XII Seimo nutarimą, galės but atspaudintais Susivienijimo kasztais.

B a i g i a n t ē s m e t a m s praszome visų lietuviszkųjų laikraszczių izsleistuvių, kad prisiustu po du exemplioriu savo izsduotų szimet laikraszczių į Susivienijimo knigyną. Teipgi ir po du exemplioriu izsleistų szimet knigų. Paczto kasztus užmokės Susivienijimas.

Izmoketa izz Susiv. kasos.

p. Szarckienei į Cleveland, O.	150.00	Garsui už N. 10 ir 11 Tėvynės ir spaudinimus extra	91,25
p. Kazakevycziai metinę algą už pereitus metus.	75.00	Paczto kasztai, Iliustracijų cut's	17,65
p. Kazakevycziui szeip kasztų	12.00	Seimo Rezoliucijų typewriter'iu atmuszimas ir izsziuntimas	305
Kn. Kaulakiui kasztus važinėjimo du kart peržiurėti kasą ir už ženklelius de lseimo ir už vainiką, kurį delegatai sudėjo ant Washingtono stovylos	27.00	p. Stagarui už darymą korektų per visus metus į Tėvynę ir raszymą	30.00
p. Chmieliauckui du kart važinėjimas peržiurėti kasą	7.00		
gr. Lelyvai už rasztus į Tėvynę	25.00		326.00

Ant Emigrantu namu imdami tikietus paaukavo kuopos:

Richmond, Va	1,50	Pittsburg S. Juoz. dr.	1,50
Worcester, Mass	3,00	Boston, Mass Vyt. dr.	22,50
Mahanoy Plane Pa	10,00	Pittsburg, Pa, Vyt. dr.	5,50
Broad Brook, Conn	7,50	S. Brooklyn N. Y.	8,00
Shenandoah Pa	5,50	Cincinnati, O. S. Kaz.	5,50
Northampton, Mass	11,00	Athol, Mass	6,50
Traverse City, Mich	7,00	Chicago, Ill	2,00
Terreville Conn	1,50	Newark, N. J.	2,00
Bridgeton N. J.	8,00	Detroit, Mich	8,00
Amsterdam, N. J.	2,00	Brighton, Mass	8,00
Brooklyn, N. Y.	19,00	Homstead, Pa S. Juoz.	15,50
Union-City, Conn	24,00	Baltimore, Md	3,50

Wanamie, Pa	50	Shenandoah, Pa	10,50
Glen Lyon, Pa	5,50	Mahanoy City, Pa	1,00
Yonkers, N. Y.	3,50	Edwardsvilės, Pa	1,00
Plymouth, Pa	7,00	Shamokin, Pa	1,50
Hazleton, Pa	7,50		
Wilkes-Barre, Pa	3,50	Viso labo.	\$261,00
Scranton, Pa	6,00	Kurios kuopos nesugražinote da-	
Minersville, Pa	2,00	tikietus, pardavėte kiek isz anų ar	
Forest-City, Pa	14,00	nepardavėte, prisiųskit į Centr. Su-	
Cleveland, Pa	9,00	siv komitetą.	

Naujai prisirasze nuo 1 Spaliu iki 5 Gruod. 1897 m.

2 kp. 1 Vinc. Rutkevyczia,	30 m.	30	1 Petr. Lipavyczia	
„ 2 Baltr. Blažaitis	36	31	1 Mot. Vrocziuskas	35
„ Ursz. Blažaitienė	26	„	Petr. Szkarnulis	28
6 1 Nikod. Želvys	32	35	1 Juoz. Skupas	28
„ 2 Joanna Zelvienė	25	„	2 Pov. Stirkis	22
9 1 Ant. Stoczkunas		„	3 Kaz. Baltrėnas	34
10 1 Pr. Kamarauckas	39	„	4 Ona Zebuczia	24
„ 2 Ant. Jenuškevyczia	38	„	5 Juoz. Garbuzas	28
„ 3 Vlad. Polujauskis	28	34	1 Petr. Stebeda (pag. sąn.)	
„ 4 Polujauskienė	24	„	2 Ignas Kimonta (pag. sąn.)	
13 1 Domicė Mikalauckiutė		38	1 Kun. V. Kriaucziunas	
„ 2 Marė Jurgelaitienė		43	1 Filirius Jankauckas	22
„ 3 Marė Zaneskauckiutė		52	1 Tam. Atramskas	44
14 1 Jonas Bardzilauckas	27	„	2 Juoz. Jarauckas	41
15 1 Rožė Pocienė		56	1 Ant. Mockunas	31
20 1 Pran. Jucziauckas	34	60	1 Sim. Szavara	24
„ 2 Adom. Arbaczauckas	22			
„ 3 Mot. Povilaitis	30			
„ 4 Sim. Jurgaitis	24		Viso naujai prisiraszė	35 sąn.

Persikele sanariai:

Isz kp. 49 į 5 Petr. Mikolainis	„ „	Kat. Avietienė
7 62 Juoz. Martiszkaitis,	58 19	Juoz. Alianckas
„ „ And. Apanaitis	„ „	Ona Alianckiene
„ „ Tam. Žurauckas	14 35	Mik. Bagotaitis
„ „ Tam. Križanauckas	14 46	Ona Kalinauckienė
9 61 Juo. Aviera	„ „	Marė Baronienė
„ „ Jok. Didvalis	„ „	Jurg. Baronas.
„ „ Jieva Didvalienė		

Nekroliogija.

D. 12 Gruodžio persiskyrė su
sziuom svietu mūsų draugas, a. a.
Jurgis Žurys, 38 metų senas. Prisi-
raszė velionis prie „Sus.“ 19 d.

Sausio 1896 m. prie kuopos Gleen
Lyon, ten kuopai pairus. prigulėjo
prie Wamamies kuopos. Paėjo jis
isz kaimo Janaukos, pavieto Kalva-
rijos, gub. Suvalkų. Paliko paczia
ir porą kudikėlių.

Posmertinė 150 d. bus iszsiųsta
ant vardo jo paczios, ant rankų Wa-
namies kp. prezidento.

Susivienijimas turi del pardavimo sekanczias knygas:

Kražių skerdyne, 77 puslapiai. Kalba apie
tai, kaip maskoliai – kazokai iszpjovė aną met
Kražių bažnyčioj katalikus lietuvius, užtat,
kad nenorėjo duot sugriauti savo bažnyczios. Kiek-
vienas gauna dykai, tik turi prisiust už persiunti-
mą 5 c.

Padėjimas lietuvių tautos rusų vieszpatystėje. Knyga,
kuri buvo siusta pernai pas carą. Rusionzkoj kalboj.

Prekė..... \$ 1, 00

Budas senoves lietuviu ir zemaicziu.

Paraszyta S. Daukanto..... 50 c.

Istorija Europos..... 15 c.

Norint gauti tas knygas reikia kreiptis pas Susivienijimo knygiu
kun. A. Burbą.

Jo adresas:

Rev. A. Burba

Plymouth, Luz. Co. Pa.

Dvi Aptiekos, P. C. Schilling & Co.

2801 ir 2401 PENN. AVE.

Vienjtėlės aptiekos Pittsburge ir aplinkinėje, kur galima lietuviszškai susisznekėt ir
gaut ko kas pareikalauja, visokių patentavotų ir krajevų liekarstų, kaip tai gatavos tre-
jankos ir visokių szaknų ir žolynų. Turim teipgi liekarstas garsaus dr. Hager, no viso-
kių ligų. Norintiejie parsitraukti kokių nors liekarstų raszykit ant žemiaus paduoto
antraszo, o gausit greitai atsakymą.

J. MURAUSKAS, 2801 Penn Ave,

PITTSBURG, PA.

✧ P A S ✧

J. Miliaucka

308 W. Centre street. Mahanoy City, Pa.

galima pirkti kuopigiausiai laivakortes geriausių šzipų važiuot. Prieg-
tam leidžia piningus tiesiog in Lietuvą, Rusiją, Lenkiją ir visas kitas
Europos szalis. Teipgi laikau saliuną, kur kiekviens Lietuvis gaus
gerą priėmimą ir rodą.

W. SŁOMINSKA,

679 Milwaukee Avenue, CHICAGO, ILL.

*Mano Dirbtuwe tapo
Apdowanota*

DWIEMS MEDALIAIS

ant Kosciuszkos Paro-
dos už rupestringą, tei-
singą ir artistizšką isz-
dirbimą.

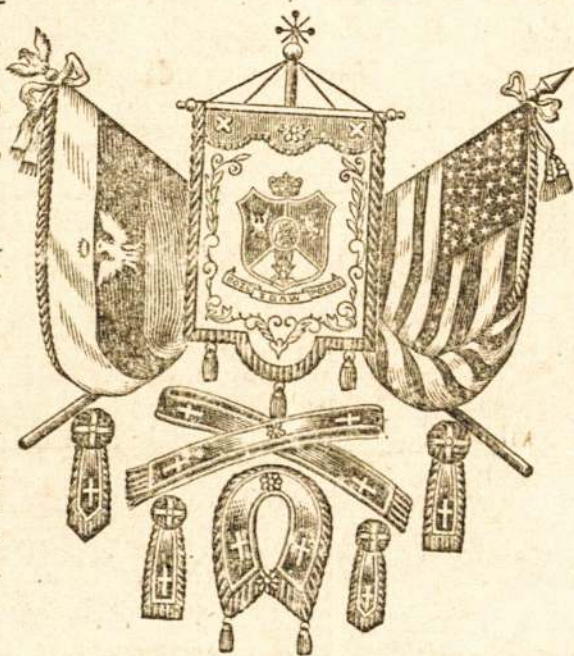

**KARUNŲ, SZARPŲ,
KUKARDŲ, ROZETŲ,
BERLŲ, MARSZAL-
KINIŲ LAZDŲ ir tt.**

Turiu už garbę apreikszti guo-
dotiniems Kunigams ir guodotin.
Draugystėms, kad asz dirbu wi-
sus augszcziaus paminėtus daig-
tus Pigiausei, Teisingiausei
ir Geriausei, nes per 30 metų
užsiimdama iszdirbimais įgijau
geriausę praktiką ir dėl to galiu
wiską padirbt pigiau ir geriau ne-
gu kiti fabrikai.

Su guodone

W. SŁOMINSKA, 679 MILWAUKEE AV., CHICAGO, ILL.

Garšas Amerikos Lietuviu,

geriausias ir pigiausias lietuviszkas laikrasztis, talpina naujausias žinias isz viso svieta ir puikias istorijas; iszeina Szenadorije kas subata.

Kiekvienas GARSO skaitytojas gauna už dyką kitą nedėlinį laikrasztį.

„Lietuviszka Kningina“

kurs talpina tik geresnes apysakas ir moksliszkus straipsnius.

„Lietuviszkas Kningynas“ ypatingai rupinasi ir duoda rodas, kaip uždėti lietuviszkas skaitinycijas.

Svarbiausi mus rasztinikai raszo dėl GARSO ir LIET. KNINGYNO.

Abudu tie laikraszcziai kasztuoja tik 1 dol. 20c. ant metu; 60c. ant pusmeczio.

„Garso“ spaustuvėje spaudiname „Tėvynę“ ir visokius kitus drukoriszkus darbus už pigiausiają prekę padarome.

Prie spaustuvės yra taiposgi didelė knygų krautuvė, kur visokių lietuviszkų knygų, maldaknygių ir sziaip jau knygų kuopigiausiai galima nuspirti.

Raszykite, — gausite kataliaga.

Norėdami atspaudyti kokią kniga, o kaszto neturėdami, paraszykite pas mus.

Adresas:

Garsas Publishing Co.

103-105 E. Lloyd st.

Shenandoah, Pa.

Kiekvienai szeimynai iszpuola iszsiraszyti nedėlinį „Ryta“ aiskiausį ir pigiausį Amerikoje lietuviszką laikrasztį. Ant metu tiktai 1 doleris. Raszykite ir pinigus siuskite:

**Rytas dolerio
Vertas**

REV. J. ŽEBRIS John str.
Waterbury, Conn.

ALp 370

TĒVYNĒ,

MĒNESINIS LAIKRASZTIS.

ORGANAS

Susivienijimo Lietuviu Amerikoj.

—* Metas antras *—

1897.

PATIKRINTA

1952

Isleidžiamas kasztas Susiv. Liet. Amerikoj.

Intalpa.

Poezija.

Sudna Diena, Edvardo Young'o, versta L. Ivinskio. 1, 33, 65, 97, 129, 161, 193, 225, 257.	
Jonas isz Kempēs ir Szilka — K. Bukavieczio.	189, 23.

Apysakos.

Grinoriai Džēloj — paraszē Jr. Janas pusl.	42.
Pempēs — M. Radzevyziutē, vertē Selimas.	73, 105.
Tetervinams burkuojant — M. Radzevyziutē, vertē Selimas.	139, 169.
Zvirblis, isz angliszko vertē Andrius	201.
Iszgamos — paraszē Jr. Jonas	202, 233.
Gipsinis Jotis — paraszē gr. Lelyva, vertē Jonas	265.
Didžiulio nelaimē — paraszē Selimas	261, 295, 333, 369.
Per kytrumą — paraszē gr. Lelyva, vertē Jonas	298, 329.
Nemirtinos kanklēs — isz St. Peterb. Vied. vertē Selimas,	372.

Dramos.

Nesiprieszink — Z. Przybylski, vertē Selimas	7, 38, 69.
Žentas del parodos — J. Blizinski, vertē Selimas	101, 132, 164, 196, 229.

Moksliszki Rasztai.

Pirmi Europos gyventojai — Jr. Jonas	11, 43.
Apie žemēs senumą — Diletantas	79, 111, 144, 178.
Apie szakutē — Dr. J. B—s	173.
Kaip vadinosi senovēs Lietuvoj sanvaitēs dienos — Dr. J. Basanav.	205.
Sanvaitēs dienos — K. J. Saur.	304.
Krivē ir Krivulē — Selimas	301.
Suomių literatura — Diletantas	236.
Lietuviai Amemirikoje — Jr. Jonas	362.

Apraszymai.

Anglekasyklos — J. Jonas 12	12.
Anglekasyklų darbinikai	49.
Atradimas Amerikos	81.
Greikai	146.
Birutos kalnas	176.
Lietuviszkos kanklēs — V—s.	237.
Pažaiscziai	335.
Parubežinis paminklas tarpe Lietuvos ir Prusų	355.
Szidlava	356.

Biografijos.

S. Daukanto gyvenims ir kapas	206.
Teodoras Narbutas	337.

Moksliszki isztyrimai.

Priežastis žemės drebėjimų — teorija Falbo — Szer.. .. .	109.
Intekmė szviesos ant ligonių	180.
Chemija ir žmonių gyvenimas	209.
Naujas szaltinis varymui maszinų pajiegos	210.
Audros ir žemės drebėjimai	239.
Intekmė klimato ant žmonių amžiaus	304.
Upė presko vandens ant oceano dugno	305.
Ar gal žmogus neturėdamas akių matyti	306.
Roentgeno szviesą muitinyciose	339.
Nauja pasinėrimui prietaisa.	339.
Naujausi iszradimai ir isztyrimai pusl. 110, 180, 212, 240, 306, 340, 360.	

Bibliografija.

Suraszą naujai iszėjusių Amerikoje ir Europoje lietuviszkųjų knygų ir szej svarbesnių rasztų, su trumpa anų įtalpa, lygiai ir svarbesnius straipsnius apie lietuvius, svetimose kalbose pasirodžiusius kiekviename No. pusl.: 30, 59, 89, 125, 186, 121, 249, 284, 312, 378.

Tautiszka Dirva.

Vietiniai rupescziai, arba žinios isz Amerikos liet. kolionijų. Pysl.: 21, 51, 84, 118, 150, 184, 214, 243, 272, 309, 341, 374.	
Balsai isz Didžiosios Lietuvos. Pysl.: 15, 56, 87, 120, 151, 182, 213, 242, 275, 347, 376.	
Isz Prusų Lietuvos:	19, 58, 183, 343, 377.
Paryžiaus lietuviai	20.
Laiszkas isz Brazilijos	86.
Lietuviai Anglijoje	153, 275, 377.
Lietuviai Samaroje ir Magilevo gub.	154.
Abelna lietuviszka kronika:	154, 185, 215, 247, 276, 313, 343.

Susivienijimo A. L. reikalai.

Ant puslapių:	27, 60, 90, 123 156, 188, 216 251, 280, 315, 346, 380.

Paveikslėliai atmuszti szių metų Tėvynėj.

Brėkerys arba anglių dirbtuvė, Lietuvos budelis Orževskis .. 151.	
pusl. 13.	Koplyczia ant Byrutos kalno 176.
Platformė brėkerio 15.	Daukanto antkapis 207.
Vieta valymui anglių 16.	Lietuviszkas kanklinjkas 232.
Anglekasys einąs ir pareinąs isz Simano Daukanto paveikslas 271.	
darbo 50 ir 51.	Pazaiscziai 236.
Koliumbas 81.	Teod. Narbutas 238.
Kražių bažnyczia 114.	Parubežinis paminklas 355.
Paveikslai advokatų, gynusių Szidlava 357.	
Kražių bylą 116.	Marių žaltys 136.
Klingebergis ir jo aukos 115.	